МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Кваліфікаційна робота
магістра

на тему **АВТОРСЬКІ НЕОЛОГІЗМИ У РОМАНІ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА «1984» ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ**

Виконала: студентка 2 курсу,
Групи 8.0353-а
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Самусь Аліна Дмитрівна

Керівник к.ф.н., доц. Залужна М. В.
Рецензент к.ф.н., доц. Шама І. М.

Запоріжжя – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології та лінгводидактики
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
_____
«____»_____2024 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

_____ САМУСЬ АЛІНІ ДМИТРІВНІ
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Авторські неологізми у романі Джорджа Орвелла «1984» та особливості їхнього перекладу українською мовою»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Залужна Марина Володимирівна, к.ф.н., доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «27» лютого 2024 року № 352-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 10 грудня 2024 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту)
теоретичні засади поняття «неологізм», класифікації неологізмів, специфіка авторських неологізмів, проблематика перекладу авторських неологізмів, методи перекладу авторських неологізмів

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1) здійснити огляд теоретичних джерел; 2) розглянути поняття «неологізм» та класифікації неологізмів; 3) виявити характеристики авторських неологізмів; 4) розглянути проблематику перекладу авторських неологізмів; 5) здійснити аналіз перекладу українською мовою авторських неологізмів Джорджа Орвелла у романі «1984»

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Залужна М. В., к.ф.н., доц.	29.02.2024	29.02.2024
Розділ 1	Залужна М. В., к.ф.н., доц.	25.03.2024	25.03.2024
Розділ 2	Залужна М. В., к.ф.н., доц.	27.05.2024	27.05.2024
Висновки	Залужна М. В., к.ф.н., доц.	21.09.2024	21.09.2024

6. Дата видачі завдання 29.02.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	березень 2024	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	березень 2024	виконано
3.	Написання вступу	квітень 2024	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	травень 2024	виконано
5.	Написання практичного розділу	серпень 2024	виконано
6.	Формулювання висновків	вересень 2024	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2024	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2024	виконано
9.	Захист	грудень 2024	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ А. Д. Самусь
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ М. В. Залужна
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено
Нормоконтролер _____ М. В. Залужна

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 55 стор., 42 джерела.

Об’єкт дослідження: авторські неологізми у романі Дж. Орвелла «1984» та їх україномовний переклад.

Мета роботи: виявлення особливостей перекладу авторських неологізмів у романі «1984» Дж. Орвелла.

Теоретико-методологічні засади: ключові положення щодо неологізмів (Ю. Зацний, Ж. Колоїз, К. Ладоня, Є. Карпіловська) та їх перекладу (В. Карабан, Т. Шумило).

Отримані результати: дослідження авторських неологізмів у романі Джорджа Орвелла «1984» та їх перекладу українською мовою показало важливу роль мови як інструменту ідеологічного контролю в тоталітарному суспільстві. Неологізми відіграють ключову роль у створенні нової реальності та маніпуляції свідомістю. Відтворення таких термінів українською потребує застосування різних методів перекладу, таких як калькування, транслітерація, транскрипція, конверсія тощо. Кожна з цих стратегій сприяє збереженню ідеологічного змісту оригіналу, враховуючи лексичні та культурні особливості української мови. Переклад має забезпечити не лише точність змісту, а й відтворити психологічний та емоційний ефект, що створює автор. Точність перекладу важлива для збереження авторської концепції.

Ключові слова: *неологізм, авторський неологізм, переклад, Дж. Орвелл, 1984, новомова, способи перекладу*

ЗМІСТ

ВСТУП……... 3

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АВТОРСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ У ЛІНГВІСТИЦІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ…… 6

1.1 Проблема визначення поняття «неологізм»……..... 6

1.2 Основні характеристики та класифікація неологізмів…….. 12

1.3 Специфіка авторських неологізмів та способи їх творення……. 16

1.4 Авторський неологізм як перекладознавча проблема…….. 27

РОЗДІЛ 2 АВТОРСЬКІ НЕОЛОГІЗМИ В РОМАНІ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА «1984» В ОРИГІНАЛ ТА ПЕРЕКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ…… 30

2.1 Особливості функціонування авторських неологізмів у романі «1984»…….. 30

2.2 Основні підходи до перекладу авторських неологізмів…… 35

2.3 Способи перекладу авторських неологізмів у романі "1984" українською мовою…… 39

ВИСНОВКИ……... 53

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….. 56

ВСТУП

Антиутопія вже багато років не втрачає своєї актуальності, особливо на тлі різних політичних та соціальних змін, які відбуваються у світі. Відмінна риса антиутопії — це сюжет, який розгортається в похмурій, часто контролюючій системі, де люди позбавлені свободи, а влада має повний контроль над усіма аспектами їхнього життя. Важливою частиною антиутопічних світів є авторські неологізми, тобто нові слова та терміни, які письменники вигадують, щоб описати специфічні поняття та явища, притаманні антиутопічному світу. Саме такі деталі створюють унікальну атмосферу, яка показує всі небезпеки суспільства без свободи. З одного боку, авторські неологізми є стилістичним засобом, який допомагає глибше занурити читача у світ твору, а з іншого боку — це великий виклик для перекладача. Переклад таких творів, як, наприклад, «1984» Джорджа Орвелла, потребує не лише точного відтворення тексту, але й передачі всіх тих культурних і соціальних відтінків, які роблять антиутопію такою впізнаваною.

Незважаючи на значну увагу до проблеми авторських неологізмів та велику кількість наукових досліджень, присвячених цьому питанню, у лінгвістиці досі залишаються спірні моменти. Зокрема, не до кінця вирішеним залишаються питання щодо визначення авторських неологізмів у мові, принципів їхньої класифікації, їхніх основних функцій та способів перекладу.

Актуальність даного дослідження обумовлена необхідністю глибокого вивчення авторських неологізмів у романі «1984» Джорджа Орвелла як засобу відображення тоталітарного режиму та особливостей їх відтворення в українському перекладі.

Наукова новизна полягає у спробі власного дослідження особливостей англомовних авторських неологізмів та способів їх перекладу.

Об'єктом дослідження є авторські неологізми у романі «1984» Дж. Орвелла та їх україномовний переклад.

Предметом є особливості функціонування авторських неологізмів та способи їх перекладу, представлені в україномовному перекладі роману «1984» Дж. Орвелла.

Метою дослідження є виявлення особливостей утворення та перекладу авторських неологізмів у романі «1984» Дж. Орвелла.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1) розглянути проблему визначення поняття «неологізм»;

2) проаналізувати основні характеристики неологізмів та різні підходи до їх класифікації;

3) виявити особливості авторських неологізмів та способів їх творення;

4) описати особливості функціонування авторських неологізмів у романі «1984» Дж. Орвелла;

5) виокремити основні підходи до перекладу авторських неологізмів;

6) розглянути особливості способів перекладу авторських неологізмів у романі «1984» Дж. Орвелла українською мовою.

Матеріалом дослідження стали 40 авторських неологізмів Джорджа Орвелла, відібраних з його роману «1984».

У ході дослідження були використані такі **методи**: метод суцільної вибірки мовного матеріалу, описово-аналітичний метод, який включав прийоми збору, вивчення, зіставлення, обробки, інтерпретації та класифікації матеріалу; зіставний аналіз тексту оригіналу та перекладу, а також метод семантичного аналізу авторських неологізмів.

Практична значущість нашого дослідження полягає в можливості подальшого застосування його результатів для розробки стратегій перекладу авторських неологізмів, а також у навчанні перекладацькій майстерності,

зокрема в галузі художнього перекладу та у викладанні теорії та практики перекладу.

Робота пройшла **апробацію** на 2х науково-практичних студентських конференціях. Результати дослідження представлено у 2 публікаціях:

1. Самусь А. Д. Особливості утворення авторських неологізмів в романі Дж.Орвела «1984». *Різдвяні студентські наукові читання : Vita in lingua : Матеріали ІІ Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції* (Запоріжжя, 8 грудня 2023 р.). Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2024. С. 29–31.

2. Самусь А. Д. Особливості перекладу авторських неологізмів у романі Дж. Орвелла «1984». *Збірник наукових праць студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених «Молода наука-2024»*: у 5 т. / Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2024. Т.1. С. 138–140.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі представлено загальні відомості про наукову роботу, включаючи обґрунтування вибору теми, формулювання мети та завдань, актуальність дослідження, визначення об’єкту та предмету досліження, а також розписано структуру роботи.

У першому розділі подаються загальні відомості про неологізми як лінгвістичний феномен, увага приділяється визначенню поняття «неологізм», розглянуто питання характеристики та класифікації неологізмів, а також виокремлено особливості авторських неологізмів та способів їх творення.

Другий розділ містить власний аналіз особливостей функціонування авторських неологізмів у романі «1984» Дж. Орвелла, розглядаються основні підходи до перекладу авторських неологізмів та використання цих підходів при перекладі роману українською мовою.

У висновках представлені узагальнені результати проведеного дослідження.

Загальна кількість сторінок 55, кількість використаних джерел 42.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АВТОРСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ У ЛІНГВІСТИЦІ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

1.1 Проблема визначення поняття «неологізм»

Наразі сучасний світ переживає бурхливий розвиток. Щоденно у різних сферах людської діяльності з'являються сучасні відкриття, створюються та впроваджуються інноваційні процеси, механізми та ідеї. Для опису, передачі та зберігання цієї інформації потрібні нові лексичні одиниці. Існуючі слова часто не в змозі адекватно описати суть нововведених процесів або передати необхідний зміст як в письмовій, так і в усній формі. Подібна динамічна ситуація підкреслює важливість мовного розвитку. Постійне оновлення словникового запасу, а, відповідно, і поява нових слів, тобто неологізмів, стає необхідною умовою для успішного функціонування суспільства у сучасному світі.

Перш ніж більш детально розглянути поняття «неологізм», пропонуємо спочатку звернути увагу на таке, також не менш важливе поняття, як «неологія», оскільки саме неологія займається дослідженням неологізмів.

Професор О. Стишов пише, що завданнями неології є виявлення нових слів та значень, аналіз причин їх появи та вивчення способів їх утворення. Мовознавець виділяє три основних значення, в яких термін «неологія» вживається на сьогодні, а саме:

- розділ мовознавства, що досліджує різновиди неологізмів та їх функціонування;
- процеси створення нових слів у мові;
- сукупність усіх неологізмів на конкретному етапі розвитку мови [Стишов 2019, с. 30].

Одним із головних завдань неології є проведення чіткої межі між власне неологізмами та іншими мовними явищами, пов’язаними з утворенням нових слів, а саме: оказіоналізмами (потенційними словами, створеними за готовими мовними моделями), ефемеризмами (словами, що описують тимчасові явища), ксенізмами (запозиченими словами, що відображають життя в інших країнах) та гапаксами (словами, що зустрічаються лише один раз у письмовій пам'ятці).

Перед початком розгляду поняття «неологізм» варто зазначити, що існує досить багато суперечностей у питанні визначення цього терміну. На відміну від більш-менш чітко та об’єктивно фіксованих моментів появи та зникнення слів, визначити тривалість перебування цих слів в категорії «новоутворень» значно складніше і часто залежить від суб’єктивних факторів. У той час як одні слова швидко входять до загального вжитку і втрачають статус новизни, інші можуть довго залишатися сприйнятими як нові, залежно від різних лінгвістичних, соціальних та культурних обставин. Все це вже довгий час робить чітке окреслення меж поняття «неологізм» досить проблематичним завданням.

У лінгвістиці поняття «неологізм», походячи від грецьких слів «νέος» - «новий» і «λόγος» - «слово», має старовинні коріння. Проте, його аналіз є досить суперечливим. Термін «неологізм» увійшов до офіційного вжитку в англійській мові тільки у 1772 році, але треба зауважити, що англійська версія цього терміну не є абсолютно новою, оскільки його відповідники вже існували в інших країнах, наприклад таких, як Франція, Італія та Німеччина [Зацний 1997, с. 3].

На сьогоднішній день, велика кількість науковців запропонували свої варіанти визначення поняття «неологізм».

Наприклад, у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» зазначено, що поняттям «неологізм» можна назвати будь-яке нове слово або вислів, що з’являються в мові [ВТССУМ 2001, с. 770].

Також, такі науковці, як Пустовіт Л., Скопенко О., Сюта Г., при укладанні «Словника іншомовних слів», наголосили, що неологізм – це слово чи мовний зворот, який нещодавно з'явився в мові для позначення нового поняття або вже усталеного поняття чи предмета [Пустовіт 2000, с 265]. До того ж, Ганич Д. та Олійник І., в свою чергу, так само зазначають, що неологізмом позначається слово або мовний зворот, творені для позначення нового предмета чи вираження нового поняття [Ганич 1985, с. 54].

Мовознавець О. Стишов визначає поняття «неологізм», як слова, фразеологізми та словосполучення, а також їх різні значення, які виникли у процесі розвитку мови, на його конкретному етапі, для позначення нових понять. Ці слова часто стосуються периферійних номінацій, актуальність яких залежить від соціальних та територіальних умов, що впливають на функціонування мови. Також до неологізмів відносять оказіоналізми, тобто індивідуальні авторські неологізми, які використовуються одноразово у творчості певного автора чи у конкретному творі письменника. Новизна таких слів ще усвідомлюється мовцями, і саме тому вони належать до пасивного шару лексики [Стишов 2019, с. 32].

Науковиця О. Селіванова про термін «неологізм» пише наступне: «слово чи зворот, створений для номінації предмета чи для вираження нового поняття» [Селіванова 2006, с. 201].

Схожі до перерахованих вище визначення подаються також в різних зарубіжних словниках. У Cambridge Dictionary знаходимо наступне визначення поняття «неологізм» - «нове слово або вираз, чи нове значення існуючого слова» (тут і далі переклад наш – А.С) [Cambridge Dictionary]. Oxford Dictionary пропонує таке формування визначення неологізму – «слово чи фраза, яка була нещодавно вигадана або щойно введена в мову» [Oxford Dictionary].

Французький лінгвіст А. Рей дає наступне визначення терміну «неологізм», а саме «лексична одиниця, яку користувачі мови сприймають як

нову». Він також пояснює, що новизна слова актуальна для певної мови в певний час [Rey 1995, p. 64].

В свою чергу, Ф. Саяді розглядає «неологізми» як «нові слова, словосполучення, усталені фрази або нові значення існуючих слів, які привнесені в мову внаслідок розвитку суспільного життя, культури, науки та інших сфер» [Sayadi 2011].

Тобто, як можна побачити, спільними положеннями у вищенаведених визначеннях поняття «неологізм» є те, що це нові слова, фрази, фразеологізми та словосполучення, що виникають у мові для позначення нових або вже існуючих понять у зв'язку з розвитком суспільства, науки, культури та техніки, характерною ознакою яких є їх новизна, яка чітко сприймається мовцями. Тим не менш, це поняття є складним і багатогранним, що породжує певні суперечки серед науковців щодо його визначення.

Щодо періоду дослідження проблеми появи нових слів, то загалом його можна поділити на декілька основних етапів:

- спроби дослідників виділити всі нові слова в окрему самостійну категорію;
- виділення в межах цієї групи слів окремих категорій через неоднорідність новотворів;
- початок інтенсивного вивчення індивідуальних новоутворень як частини загальної проблеми вивчення неологізмів [Ладоня 2018, с. 38].

Саме включення конкретного неологізму до словників також проходить певний період і відбувається поетапно. Наприклад, автори словника «Нових слів та значень» (2009) виділяють наступні три етапи:

- Первинна фіксація: неологізми з'являються у ЗМІ, наукових публікаціях та дисертаціях.
- Включення до спеціальних словників: широковживані неологізми з'являються у спеціальних словниках.

- Остаточне закріплення: неологізми стають частиною мови, коли їх включають до загальних словників [Глазова 2013].

Неологізм є одним з етапів у процесі появи мовних новоутворень, які проходять наступний шлях: «потенційне слово → оказіоналізм → неологізм». Після повного засвоєння слова мовною системою, неологізми втрачають свій статус і переходять до загального словникового запасу мови [Левицький 2005, с. 17].

Варто також зазначити, що виникають деякі труднощі при спробах визначити та розмежувати такі два поняття, як «неологізм» та «оказіоналізм», який також інколи називають «авторський неологізм». Деякі лінгвісти (Е. І. Ханпіра, К. Ю. Ладоня) протиставляють ці терміни, розглядаючи оказіоналізм як одиницю мовлення, а неологізм — як одиницю мови. Також мовознавці зазначають, що оказіоналізм з'являється безпосередньо в процесі мовлення в конкретних ситуаціях, тоді як неологізм існує поза контекстом і може бути відтвореним. Більше того, оказіоналізм має конкретного автора, тоді як неологізм є загальновживаним. До того ж, оказіоналізм виникає здебільшого випадково, а неологізм — відповідно до законів і впливу певної мови [Ладоня 2018, с. 39].

Неологізми – це нові слова, які вводяться в мову і на початку свого існування сприймаються як щось нове і незвичне. Згодом вони можуть стати частиною активного словникового запасу мовців або ж перейти в розряд застарілих слів. Оказіоналізми ж, як правило, не здатні старіти, тому не можуть вважатися новими словами і не можуть називатися неологізмами [Ладоня 2018, с. 39].

Як зазначає О. Дзюбіна, найбільш чітко простежити відмінності між неологізмами та авторськими неологізмами можна за допомогою наступних протиставлень:

- соціальна належність та індивідуальна належність;
- узуальність та неузуальність;
- втрата новизни та постійна новизна;

- нормативність та ненормативність;
- контекстуальна незалежність та залежність від контексту;
- номінативність та експресивність [Дзюбіна 2015, с. 81].

Мовознавиця Ж. Колоїз вважає, що оказіоналізми є прототипами всіх загальномовних неологізмів, і розглядає їх як перший етап у функціонуванні мови: усе нове спочатку виникає випадково, нові слова створюються не всіма мовцями одночасно, а окремою особою [Колоїз 2009, с. 62].

Дослідниця також пропонує наступну модель функціонування та адаптації неологізмів у мові:

- оказіональний — новостворений неологізм, який ще не вийшов за межі конкретної ситуації спілкування;
- узуальний — неологізм, що вже вийшов за межі конкретної ситуації, прийнятий суспільством, але ще не став активним;
- узуальний, що подолав межу пасивності й перестав бути неологізмом [Колоїз 2002, с. 80].

Отже, сучасний світ стрімко розвивається, а відповідно потребує постійного оновлення мовних засобів, зокрема через появу неологізмів, які відіграють важливу роль у передачі та зберіганні нових знань. Поняття «неологізм» є багатогранним і викликає значні суперечки серед лінгвістів через складність визначення терміну та його меж. Проте більшість дослідників виокремлюють такі характеристики неологізмів, як новизна, функціональність, пасивність/активність, узуальність та прив’язаність до світового розвитку. Проблематика включає і труднощі у віднесенні певних слів до категорії неологізмів, а також у розмежуванні неологізмів та авторських неологізмів. Поступова адаптація нових слів у мові є також досить складним процесом, який потребує ретельного вивчення. Але, у результаті, нові лексичні одиниці сприяють розвитку мови, що дозволяє їй адекватно відображати сучасні реалії та тенденції.

1.2 Основні характеристики та класифікація неологізмів

На сьогоднішній день існує декілька основних принципів, за якими можна класифікувати неологізми. Зазвичай неологізми розмежовують за різними критеріями. Традиційні принципи класифікацій використовують такі ознаки, як спосіб утворення слова або його стилістичне забарвлення тощо. Однак існують також більш специфічні принципи систематизації, які враховують особливості, що притаманні лише саме неологізмам [Herring 2011].

Професор П. Ньюмарк класифікує неологізми на дві основні групи: існуючі лексичні одиниці з новими значеннями або повністю новоутворені слова [Newmark 1988, p. 35]. К. Кук також надає схожу класифікацію, а саме розділяє неологізми на «абсолютно нові слова» та неологізми, що містять «нові значення для вже існуючої форми слова» [Cook 2010, p. 2].

Дослідниця К. Ладоня пропонує використовувати наступні типи класифікацій для аналізу неологізмів, а саме:

1. ***За типом мовної одиниці***:

- неолексеми – нові слова, що виникають внаслідок запозичення;
- неофраземи – нові сталі словосполучення з ідіоматичним значенням;
- неосемеми – нові значення для вже існуючих слів.

В свою чергу, серед неолексем розрізняють:

- власне неолексеми - слова, що є абсолютно новими як за формою, так і за змістом (часто це запозичення з інших мов);
- новотвори - слова з новою формою і значенням, створені за існуючими моделями словотвору зі слів, які вже є в мові;
- трансформації - слова з новою формою, але з уже існуючим значенням, яке передавалося раніше іншими засобами;

- семантичні неологізми - наявні в мові слова, які змінюють своє значення або доповнюються новими лексико-семантичними варіантами.

2. За типом означуваного поняття чи явища:

- вказують на нову реалію;
- вказують на стару реалію;
- відображають актуалізовану реалію;
- стосуються відмираючої реалії;
- описують неіснуючу (гіпотетичну) реалію.

3. За ступенем новизни мовної одиниці:

- абсолютні неологізми (сильні) – це слова, які раніше не існували в мові;
- відносні неологізми (слабкі) – це слова, які не є абсолютно новими, тобто це лексичні одиниці, що колись існували, але наразі мають інше значення.

4. За способом утворення:

- запозичені (можуть бути зовнішні або внутрішні);
- словотвірні – слова, створені за конкретними словотвірними моделями;
- семантичні – слова, утворені через переосмислення існуючих слів, включаючи метафоричні, метонімічні зміни, звуження або розширення значення.

5. За рівнем соціалізації:

- узуальні - одиниці, що стали частиною мовної системи;
- оказіональні - одиниці мовлення;
- потенціоналізми - слова, що можуть стати узуальними неологізмами;
- індивідуально-авторські.

6. За типом освоєння неологізмів:

- моментальні входження – неологізми, що з'являються разом з новими та важливими реаліями;

- поступові входження - неологізми, що утверджуються в мові через використання в синонімічних рядах;
- несподівані (випадкові) входження - оказіональні текстові утворення, що стають нормативними після тривалого використання [Ладоня 2018, с. 39].

Деякі дослідники, такі як Ж. Колоїз і Н. Копилова, розширюють поняття неологізмів, розрізняючи фонетичні, граматичні, лексичні, синтаксичні та інші типи на всіх мовних рівнях [цит. за: Ладоня 2018, с. 39].

В свою чергу, в деяких інших наукових працях, знаходимо наступну класифікацію неологізмів: семантичні, фонологічні, запозичення, скорочення, морфологічні, конверсія (перетворення) та композиційні неологізми [Levinte 2022, p. 177]. Далі зупинимось на детальнішому описі цих типів неологічних одиниць.

Семантичні неологізми – це слова, що існували в мові тривалий час, але згодом набули нових значень. Наприклад, слово *«fishing»* спочатку означало тільки «спорт або професію з ловлі риби», але потім набуло ще одного значення – «тип інтернет-шахрайства, спрямований на отримання доступу до конфіденційних даних користувачів». Інший приклад слово *«whaling»*, що значить «полювання на китів», але так само має і нове значення - «тип кібершахрайства, націлений на викрадення конфіденційних даних високопоставлених осіб» [Levinte 2022, p. 177].

Фонологічні неологізми утворюються через поєднання окремих звуків, часто за допомогою звуконаслідування (ономатопії), або навіть сленгу. Прикладом може слугувати сленгове слово *«zizz»,* яке означає «короткий сон або дрімання» та утворене за допомогою імітації звуків, які людина може робити під час сну. Також дієслово *«hush»* є прикладом фонологічного неологізму. Воно використовується для того, що змусити когось бути тихішим або припинити говорити та, в свою чергу, імітує звук, який нагадує шипіння для заспокоєння.

Наступний тип неологізмів – це ***запозичення***, тобто слова, які були взяті носіями однієї мови з іншої мови. Наприклад, в українській мові є досить багато слів, які були запозичені з англійської, і наразі все активніше використовуються. До них відносяться такі неологізми, як «вікенд», «хобі», «кешбек»і т. д. Такі лексеми можуть не бути неологізмами для мови-джерела, але у мові-реципієнті сприймаються як нові.

Скорочення або ***абревіатури*** – це тип неологізмів, які утворились через скорочення одного слова або групи з декількох слів. Виділяють чотири типи скорочень:

- Ініціалізми — слова, що утворюються з перших літер кожного слова у терміні. Наприклад, *LDR – «long distance relationship»* («стосунки на відстані»).
- Акроніми - лексеми, де всі літери вимовляються як одне слово. Наприклад, *ASAP – «As Soon As Possible»* («Якомога швидше»), *NATO – «North Atlantic Treaty Organization»* («Північноатлантичний альянс»).
- Усічення - скорочення одного або більше ненаголошених складів на початку або в кінці слова. Наприклад, *«phone»* від *«telephone»*, *«exam»* від *«examination»*, *«fridge»* від *«refrigerator»*.
- Злиття - слова, що є комбінацією двох термінів в одне слово. Наприклад, слово *«genervacation»* (*generation* та *vacation*) – «відпустка з батьками» [Levinte 2022, p. 178].

Отже, неологізми, як динамічний елемент мови, піддаються різноманітним класифікаціям, що відображають їхню складну структуру, зміст, походження тощо. Дослідники використовують широкий спектр критеріїв, від традиційних, таких, як спосіб утворення чи стилістичне забарвлення, до більш специфічних, які враховують особливості самих неологізмів. Класифікації за типом мовної одиниці, означуваного поняття, ступенем новизни, способом утворення, рівнем соціалізації та типом освоєння дозволяють детально проаналізувати різноманітність неологізмів та їхнє місце в мовній системі. Однак, незважаючи на численні спроби вчених

систематизувати неологізми, питання класифікації цих лексичних одиниць досі залишається відкритим, що свідчить про динамічність мовних процесів та потребу в подальших дослідженнях.

1.3 Специфіка авторських неологізмів та способи їх творення

Індивідуально-авторські неологізми є яскравим проявом мовної творчості, що відображає індивідуальний стиль письменника та його бачення світу. Вони не лише збагачують лексичний запас мови, але й допомагають передати унікальні ідеї чи концепти, які важко висловити звичайними словами. Далі ми розглянемо особливості саме авторських неологізмів, а також основні способи їх творення.

Загальновживані неологізми, як правило, протиставляються авторським неологізмам або, так званим, оказіоналізмам [Кочерган 2001, с. 227; Новікова 2017, с. 101].

У контексті дослідження специфічних характеристик авторських неологізмів, їхньої структури, ролі та місця у мовній системі, а також способів їх класифікації та функціонування в мовленні, залишається актуальною певна низка дискусій. Зокрема, ці дискусії стосуються визначення меж оказіональності, складу авторських неологізмів, характеру їх застосування та особливостях рис цих новотворів на різних рівнях мови [Сеньків 2015, с. 239]. Попри значний прогрес у вивченні цієї тематики, науковці продовжують обговорювати теоретичні та практичні аспекти класифікації та використання авторських неологізмів у сучасній лінгвістиці.

Авторські неологізми є унікальними лексичними утвореннями, які, на відміну від загальновживаних неологізмів, зберігають своє авторство і здебільшого не переходять до активного шару лексики носіїв мови. Такі слова зазвичай залишаються в межах конкретного тексту чи контексту, у

якому вони були створені. Однією з основних цілей їх створення є зберігання свіжості та незвичності [Машковцева 2013, с. 28]. Серед авторських неологізмів часто зустрічаються дієслова та власні назви, що свідчить про їхню значну роль у розширенні та модифікації мовної системи. За визначенням М. Попової, авторський неологізм представляє собою незвичне, експресивно забарвлене слово, яке новим, оригінальним способом позначає предмети або явища дійсності. Ці лексеми зазвичай формуються з порушенням традиційних правил словотворення або загальноприйнятих мовних норм. Вони характеризуються низкою специфічних ознак: належністю до мовлення, контекстуальною залежністю, одноразовістю та нерегулярністю вживання, ненормативністю, новизною та експресивністю. Крім того, авторські неологізми мають чітко визначену індивідуальну належність, що підкреслює їхню унікальність та оригінальність у межах конкретного твору автора [Попова 2015, с. 56].

Одна з ключових характеристик індивідуально-авторських неологізмів полягає в їхній прив’язаності до конкретного автора та їх використанні вузьким колом осіб. Такі слова зазвичай не входять до загальновживаного словникового складу мови, оскільки вони часто порушують її звичні норми, в деяких випадках навіть спотворюючи її. Проте, за певних сприятливих умов і під впливом конкретних соціальних факторів, можливі випадки, коли такі слова можуть потрапити в більш широкий обіг і навіть стати частиною активного лексикону.

Авторські неологізми зазвичай характеризуються ненормативністю, що є однією з їхніх визначальних рис. Крім того, така лексика часто має насичене емоційне забарвлення, що додає їй додаткової експресивності та підкреслює індивідуальність мовця або автора [Дзюбіна 2015, с. 81].

За так званим «ступенем оказіональності» нові лексичні утворення класифікують за наступними трьома ступенями:

- 1-й ступінь – це авторські неологізми, які утворюються відповідно до вимог норм словотворення, вони мають потенціал для

включення до загальновживаної лексики, також такі слова часто співвідносяться з потенціалізмами;

- 2-й ступінь – це авторські неологізми, які порушують мовні норми, але ці порушення не є настільки серйозними, щоб викликати труднощі в їх розумінні;
- 3-й ступінь – це авторські неологізми, які настільки відхиляються від нормативних правил і мовних стандартів, що їх інтерпретація стає можливою лише в контексті, в якому вони з'явилися [Гайданка 2015, с. 52].

В свою чергу, дослідник П. Гогенгаус зазначає, що приналежність новостворених лексичних одиниць до категорії авторських неологізмів також визначається «ступенем оказіональності» [Hohenhaus 1996, p. 6]. Він пропонує свої основні критерії і типові характеристики, що дозволяють розмежувати автрські неологізми від інших мовних явищ, а саме:

- унікальність новоутворення, тобто оскільки неможливо перевірити частоту вживання новотворів у всіх можливих контекстах, авторським неологізмом можна вважати таку лексичну одиницю, яка відсутня в лексиконі мовця або слухача [Hohenhaus 1996, p. 14];
- ситуативна та концептуальна залежність, оскільки інтерпретація авторського неологізму поза контекстом часто виявляється складною або навіть неможливою, оскільки вона залежить від досвіду та розвиненості світогляду людини, рівня її знань [Hohenhaus 1996, p. 29];
- відхилення від існуючих словотвірних норм, оскільки авторські неологізми часто порушують загальноприйняті правила словотворення, що додає їм особливої оригінальності та нестандартності [Hohenhaus 1996, p. 51];
- відсутність у загальновживаному лексиконі, тобто якщо новостворене слово не знаходиться у словниках і не входить до активного словникового запасу мовців, воно може бути класифіковане як авторський неологізм [Hohenhaus 1996, p. 51].

Дослідниця Ж. Колоїз вважає, що авторські неологізми можна вважати початковою стадією розвитку будь-якого неологізму. Поступово ці слова

виходять за межі вузького контексту та починають використовуватися в ширшому мовному вжитку. За певних сприятливих умов, які Ж. Колоїз описує як «подолання межі пасивності», такі неологізми можуть закріпитися в мові й стати частиною загальновживаної лексики. Це означає, що процес переходу від оказіональності до узуальності відіграє ключову роль у розвитку системи мови, адже саме через цей процес мова збагачується новими словами і виразами, які з часом стають її невід'ємною частиною [Колоїз 2002, с. 80].

Є. Карпіловська визначає три основні принципи творення авторських неологізмів. Перший принцип полягає в порушенні стандартної когнітивної структури, що супроводжується вираженою оцінно-експресивною конотацією. Це означає, що при створенні нового слова автор відхиляється від усталених норм у спосіб, який передає певний емоційний або оцінний відтінок, додаючи виразності й індивідуальності новоутворенню.

Другий принцип пов'язаний із порушенням традиційної ономасіологічної структури. Ономасіологія, як відомо, вивчає принципи іменування об'єктів і явищ, а відхилення від цих принципів у процесі створення оказіоналізмів означає, що нове слово не повністю відповідає звичним способам найменування.

Третій принцип стосується порушення звичних словотворчих моделей. Це порушення обумовлене змінами в мовних уподобаннях та новими тенденціями розвитку лексичного складу мови. В цьому контексті мова йде про два можливі підходи: або надання існуючій словотворчій структурі нового, часто жартівливого, змісту, або використання нового формального засобу для передачі вже відомого змісту [Карпіловська 2005, с. 110].

До того ж, науковиця Ж. Колоїз зазначає, що оказіональна деривація, тобто процес створення нових слів або виразів для конкретних ситуацій, виконує дві основні функції. Перша з них – це номінативна функція, яка полягає в тому, щоб називати реальні або уявні об'єкти й явища навколишнього світу. Друга – комунікативна функція, яка спрямована на

обслуговування конкретних комунікативних актів, тобто на передачу інформації в певних умовах або ситуаціях [Колоїз 2007, с. 17].

Крім того, Ж. Колоїз виділяє наступні п’ять типів авторських неологізмів:

1) ***лексичні***, які включають такі підвиди, як антропоніми (імена людей), персоніми (назви окремих осіб), флоризми (назви рослин), зооніми (назви тварин), натурфактоніми (назви природних об’єктів), артефактоніми (назви штучних об’єктів), ідеоніми (назви ідей), вербоніми (назви дій), та інші;

2) ***морфологічні***, які виникають в результаті випадкових граматичних модифікацій;

3) ***фраземні***, що проявляються через такі явища, як субституція (заміна одного елемента на інший), експлікація (розгорнуте пояснення), контамінація (змішування деяких елементів різних фраз) та еліптизація значення (усунення окремих елементів з фрази для створення нового значення);

4) ***синтаксичні***, які включають внутрішньо-реченнєві або сполученнєві перетворення, також ці зміни зазвичай супроводжуються послабленням синтаксичних зв’язків;

5) ***семантичні***, що виникають в результаті зміни значення вже існуючих слів або виразів [Колоїз 2007, с. 17].

Авторські неологізми, як особливі виражальні засоби, відіграють важливу роль у художньому мовленні, що і зумовлює їх появу [Денисова 2013, с. 32]. Ці лексичні новотвори характеризуються високою експресивністю, яку вони здатні зберігати навіть поза контекстом. Проте їх справжній потенціал розкривається лише в певному контексті, де вони не просто існують, а виконують важливу художню функцію, зберігаючи свою унікальність та новизну [Власенко 2018, с. 32].

Проблеми словотворення авторських неологізмів, а саме специфіка формування та творення таких слів, постійно привертали увагу дослідників

та були об'єктом детального вивчення. Науковці досить активно цікавилися цим явищем, оскільки саме авторські неологізми відображають творчий потенціал того чи іншого письменника. Такий інтерес до цієї категорії лексики призвів до виділення декількох різних способів створення авторських неологізмів, а саме:

1) ***спосіб словоскладання***, тобто об'єднання двох існуючих слів або їх форм для утворення нового слова. Наприклад, *bookworm* (*book* + *worm*) – людина, яка дуже любить читати.

2) ***спосіб словотворчої деривації***, тобто створення нових слів на основі вже існуючих у мові морфем за певними, найчастіше продуктивними, моделями. Варто зазначити, що найпоширенішими трьома способами утворення неологізмів є:

a. ***префіксація***, наприклад, *unfriend* (*un-* + *friend*) – припинити дружбу в соціальних мережах;

b. ***суфіксація***, наприклад, *friendship* (*friend* + *-ship*) – стан або відносини між друзями;

c. ***поєднання префіксації та суфіксації***, наприклад, *disempowerment* (*dis-* + *empower* + *-ment*) – процес або стан позбавлення людини сили або впливу.

3) ***спосіб семантичної деривації***, тобто надання існуючому слову нового, другорядного значення. Наприклад, *mouse* – спочатку означало тварину, але в сучасному використанні також позначає пристрій введення для комп'ютера.

4) ***спосіб запозичення з іншої мови,*** наприклад, *tsunami* (походить від японського слова) – висока океанська хвиля, що виникає внаслідок землетрусу [Litak 2013, p. 26].

Також поширеним способом утворення авторських неологізмів є конверсія. Під конверсією розуміють безафіксальне утворення слова однієї частини мови від слова іншої частини мови, що відбувається у результаті семантичного зсуву. При конверсії нові слова утворюються без зміни

основної форми початкового слова, тобто без додавання чи зміни морфем. Такі слова входять до нової парадигми, набувають нових синтаксичних функцій, сполучуваності та отримують нове лексико-граматичне значення [Татаранюк 2012, с. 220]. Прикладом конверсії в англійській мові може бути слово *to bottle* (дієслово). Воно утворене від іменника *bottle*, що означає «пляшка». У цьому випадку зміна форми слова не відбувається, проте воно набуває нового лексико-граматичного значення: *to bottle* означає «розливати в пляшки».

Інший спосіб словотворення називається компресія, який також відомий як словоскладання. Компресія – це спосіб утворення нових слів, при якому два або більше слів з'єднані разом, щоб створити один термін, що виражає нове поняття [Kilambi 2020, p. 217]. Прикладом компресії є слово *crowdfunding* (*crowd* + *funding*). Це слово виникло відносно недавно і утворене поєднанням слів *crowd* - «натовп» та *funding* «фінансування». Воно означає колективне фінансування проєктів, яке зазвичай відбувається через інтернет-платформи.

Редеривація, тобто зворотний словотвір, за якого не додається формант, а навпаки, видаляється, наприклад, афікс, також є ефективним способом словотворення [Рогальська-Якубова, Чепелюк 2023, с. 45]. Слово *vape* є прикладом редеривації. Воно утворене від іменника *vapor* – «пари» шляхом видалення частини слова та зміни його форми. Спочатку *vapor* позначало газоподібну речовину, але згодом слово *vape* стало використовуватися як дієслово, що означає «випаровувати» або «використовувати електронну сигарету». У цьому випадку було видалено частину оригінального слова та змінено його значення.

Абревіація, або скорочення, є також поширеним способом словотворення неологізмів, особливо в письмовій мові. Існує чотири основних види скорочень [Карпіловська 2005, с. 109]:

1. ***Неологізми-абревіатури*** – скорочення, які зазвичай виникають для скорочення технічних термінів. Наприклад, *GPS* (*Global Positioning*

System) – система глобального позиціонування, *LASER* (*Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation*) – посилення світла за допомогою стимульованого випромінювання.

2. ***Неологізми-акроніми*** - це абревіатури, утворені з початкових букв слів. Наприклад, *UNESCO* (*United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization*) – Організація Об'єднаних Націй з освіти, науки і культури.

3. ***Неологізми-усічення*** – це скорочення, які створюються шляхом скорочення конкретного слова. Наприклад, *telephone – phone, refrigerator – fridge.*

4. ***Абревіатури, утворені зрощенням***: це скорочення, які формуються шляхом поєднання частин слів. Наприклад, *smog* (*smoke + fog*) – смог, *brunch* (*breakfast + lunch*) – пізній сніданок або обід.

Ще одним цікавим способом утворення оказіоналізмів є ***ономатопія*** – це слова, що створюються шляхом наслідування звуків [Карпіловська 2005, с. 109]. Прикладом ономатопії є слово *buzz*, яке імітує звук, що видають бджоли. Інший приклад – *sizzle*, що відтворює звук їжі, яка смажиться на сковороді.

Редуплікація (походить від лат. reduplico, що значить «подвоюю») у мовознавстві означає повне або часткове повторення афікса, кореня, основи або цілого слова як спосіб творення слів чи сталих зворотів або фразеологічних одиниць [Пустовіт 2000, с. 790]. Прикладами є такі слова, як *bye-bye, flip-flop, tick-tock, chit-chat.*

Мовознавиця Ж. Колоїз у своїх працях також пропонує розглянути наступні неузуальні способи творення авторських неологізмів. До таких способів належать:

1. ***Емансипація афікса або сегмента*** (лат. *emancipatio* < *emancipo* – «звільнитися від залежності») - це неузуальний спосіб словотворення, сутність якого полягає в тому, що словотвірний елемент відокремлюється від структури похідного слова та починає функціонувати як самостійна лексична

одиниця, яка отримує не лише нове вираження, але й нове значення. Наприклад: «Але у вік науково-технічної революції, модернізації, естетизації та інших *«ацій»*, про які так багато говорили на підприємстві, старий зразок уже не просто не відповідав кращим зарубіжним, а здавався безнадійним анахронізмом» (О. Шелепало) [Колоїз 2015, с. 83].

2. ***Субституція*** (лат. *substitutio* < *substitutuo* – «підставляю, заміняю») – спосіб неузуального словотворення, який полягає в тому, що нова одиниця утворюється шляхом заміни морфеми або неморфемного сегмента у твірному слові, за зразком структури конкретного слова. При цьому зберігаються асоціації з «заміненою» частиною, що беруть участь у формуванні нового смислового змісту. Таким чином, певний структурний елемент усталеного слова замінюється іншим, схожим за деривaційними властивостями. Наприклад: «А найбільшим досягненням луцького чемпіонату, вартим всесвітньої версії «Книги рекордів Гіннеса», став найбільший у світі *салбургер* (салбургер ← чисбургер) загальною площею 21 квадратний метр у вигляді підкови, який складався з двох з половиною тисяч бутербродів» («Вісник+К.») [Колоїз 2015, с. 91].

3. ***Контамінація*** (від лат. *contaminatio* – «змішування, поєднання») в українському мовознавстві зазвичай розглядається як «поєднання двох мовних одиниць, які перебувають у парадигматичних (тобто синонімічних або семантично споріднених) і рідше синтагматичних відношеннях. Ці одиниці одночасно виникають у свідомості мовця, зазвичай, коли необхідно позначити певне поняття або ситуацію, що призводить до їх переплетення або тісного поєднання в новоутвореній одиниці. Наприклад: «Перелік діянь головного *комутанта* (комутант ← комуніст + мутант), який із комуніста вмить перетворився на націонал-демократа» (В. Сіряченко) [Колоїз 2015, с. 96].

4. ***Черезступеневе словотворення*** – це неузуальний спосіб, при якому утворюється похідна одиниця від потенційної основи потенційного слова, якого насправді не існує ані в узуальній системі, ані в індивідуально-

авторській мовотворчості. Іншими словами, словотвірний ланцюжок не демонструє прямих деривaційних (та семантичних) зв'язків між двома компонентами, але демонструє опосередковані відношення, «скориговані» відсутнім елементом. Це створює в словотвірному ланцюжку пропущену ланку, коли похідне слово виникає «поза чергою», раніше за своє твірне. Наприклад: «…як той закон, що він… / у вічності, мовляв, одвічний – / вічно / *вічніючи* (вічніючи ← вічніти ← вічний) вічнюгою (ціпком / та пугою!) над нами, голиками» (П. Тичина) [Колоїз 2015, с. 105].

5. ***Гендіадіс*** (від грец. *hen dia dyoin* – буквально «один через два») – це нетиповий спосіб словотворення, який інколи розглядають як різновид складання, зокрема римованого складання. Він полягає в об'єднанні переважно двох компонентів, причому другий компонент сприймається як відлуння або відгомін першого. Наприклад: «Шалені танці-*шманці* там були./ Ми з кумом також гарно гарцювали./ З дівками перемовини вели, / та називали нас вони дядьками» (О. Печора) [Колоїз 2015, с. 114].

6. ***Голофразис*** (від грец. *holos* – «цілий» і *phrasis* – «зворот») – це рідкісний спосіб словотворення, який інколи розглядають як зрощення, злиття або інтеграцію. У результаті цього словосполучення або предикативна одиниця набуває статусу цілісної лексеми, яка графічно, інтонаційно та синтаксично уподібнюється слову. Іншими словами, нове слово утворюється на основі словосполучення або речення через усунення пробілів між словами. Наприклад: «… то їхнє шістдесятництво залузане перетікало через дітей від родини до родини, тонесенькою цівочкою із *на-той-час-уже-добряче-прикрученого* крана, <…> в мистецтві імпровізування яких обидві сягали чудес винахідливосте: в нападі замирення після нової *сварки-на-межі-розриву*» (О. Забужко) [Колоїз 2015, с. 117].

Каламбур, або гра слів, широко використовується для підсилення оказіональної експресії. Цей прийом базується на гумористичному або комічному використанні різних значень одного й того ж слова або слів, які повинні бути подібними за звучанням. Така словесна гра сприяє створенню

яскравих емоційно-естетичних варіацій сприйняття, що посилює експресивність контексту [Колоїз 2001, с. 39]. Прикладом каламбуру може слугувати наступна фраза Ліни Костенко: «Прийомний син *барона* був *баран*».

Підсумовуючи вище написане, можна виділити наступні моменти. Авторські неологізми, або оказіоналізми, відрізняються від загальновживаних неологізмів своїми унікальними характеристиками та залежністю від контексту. Вони зазвичай залишаються в межах тексту, у якому були створені, і мають експресивне забарвлення. Ці новотвори зазвичай порушують традиційні мовні норми, але можуть бути включені в активний лексикон за певних умов. Важливою особливістю авторських неологізмів є їхня ситуативна та концептуальна залежність, що ускладнює їхнє розуміння поза контекстом. Авторські неологізми виконують важливі функції у художньому мовленні, підкреслюючи індивідуальність автора та збагачуючи мову новими виразами. Однак, їхнє широке використання залишається обмеженим через їхню специфічність і ситуативну прив’язаність.

Аналіз різноманітних способів створення авторських неологізмів, таких як словоскладання, деривація, конверсія та інші, показує гнучкість і динамічність мови, а також здатність письменників адаптувати її під потреби власної творчості. Залучення неузуальних способів утворення, таких як емансипація афікса чи гендіадіс, свідчить про інноваційний підхід до мовних ресурсів і прагнення до експериментів у словотворенні. Це підкреслює не лише художню, а й комунікативну цінність неологізмів, які активно збагачують сучасну мову, роблячи її більш виразною і актуальною. Отже, дослідження авторських неологізмів відкриває нові горизонти для вивчення мови та її еволюції, що є важливим для розвитку як мовознавства, так і літератури.

1.4 Авторський неологізм як перекладознавча проблема

Авторські неологізми є однією з найскладніших проблем у сфері перекладознавства, оскільки вони відносяться до безеквівалентної лексики. З одного боку, подібна лексика відображає творчий потенціал автора, його здатність створювати нові лексичні одиниці, які передають унікальні смисли, емоції чи концепти. Проте, з іншої сторони, саме така інноваційність зазвичай викликає значні труднощі для перекладачів, адже подібні неологізми не мають аналогів у мові перекладу. Саме такі проблеми викликають підвищений інтерес до проблеми перекладу авторських неологізмів. Зазвичай, такі неологізми розглядаються та аналізуються безпосередньо в художніх творах, оскільки саме там вони виконують свою функцію. Тож, важливим завданням перекладача стає не лише знайти відповідну лексичну форму, але й зберегти стильові та культурні відтінки, закладені автором.

Безеквівалентна лексика – це слова, які неможливо перекласти шляхом прямого відповідника. Цей термін використовується, коли в лексиці мови перекладу відсутній аналогічний лексичний елемент, що відповідає оригіналу. Однак це не означає, що такі слова неможливо перекласти загалом, адже будь-яка мова здатна передати будь-яке значення. Відсутність конкретного еквівалента в одній мові не унеможливлює передачу поняття іншою мовою. Безеквівалентна лексика охоплює іноземні слова та фрази, які позначають об’єкти, явища або процеси, що на певному етапі розвитку цільової мови не мають у ній прямого відповідника [Богайчук, 2023, с. 137].

Переклад безеквівалентної лексики завжди є частиною важливої проблеми передачі національної та історичної унікальності народу, що бере свій початок із зародження теорії перекладу як окремої дисципліни. Оскільки безеквівалентна лексика належить до найменш досліджених мовних одиниць,

то її переклад завжли викликає значні труднощі [Усаченко, Мартиросова, 2022, с. 183].

Через неможливість перекладеного слова бути повним аналогом оригіналу, перекладач повинен прагнути максимально наблизити текст перекладу до оригіналу за структурою, змістом та асоціативними відтінками. Для перекладу будь-якого тексту, зокрема художнього, необхідно використовувати різноманітні перекладацькі трансформації [Усаченко, Мартиросова 2022, с. 183].

Український вчений-перекладознавець В. Карабан запропонував свою класифікацію способів перекладу авторських неологізмів. Ця класифікація включає:

1. Використання словникових відповідників або пошук еквіваленту.
2. Вибір варіантного відповідника.
3. Транскодування (транскрибування, транслітерування, змішане транскодування, адаптивне транскодування).
4. Калькування.
5. Контекстуальна заміна (смислова диференціація, конкретизація, генералізація значення, антонімічний переклад).
6. Смисловий розвиток.
7. Антонімічний переклад (негативація, позитивація, анулювання двох наявних у реченні негативних семантичних компонентів).
8. Описовий переклад [Карабан 2004, с. 301-324].

Тож, перекладаючи авторський неологізм, який не має прямого відповідника в іншій мові, перекладач спочатку повинен глибоко зануритися в контекст, щоб зрозуміти точне значення цього слова. Саме тому, зазвичай, виділяють два основні етапи в процесі перекладу авторських неологізмів. Перший етап включає в себе з’ясування перекладачем значення певного слова у контексті художнього твору, а другий етап – це безпосередня передача значення цього слова, збереження його форми та стилістичного забарвлення за допомогою засобів мови перекладу.

Створення вигаданого художнього світу дає автору безмежні можливості для мовної гри, але водночас створює серйозні труднощі для перекладача. Переклад авторських неологізмів вимагає від перекладача не лише технічних навичок, а й творчого підходу. Адже необхідно не просто знайти відповідники для нових слів, а й передати їхню функцію в тексті, їхній емоційний заряд та підтекст.

РОЗДІЛ 2
АВТОРСЬКІ НЕОЛОГІЗМИ В РОМАНІ ДЖОРДЖА ОРВЕЛЛА «1984» В ОРИГІНАЛ ТА ПЕРЕКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1 Особливості функціонування авторських неологізмів у романі «1984»

Роман «1984» британського письменника, журналіста, літературного критика Джорджа Орвелла вже не одне десятиліття вважається основою та яскравим взірцем жанру антиутопії в літературі. Способи зображення тоталітарного режиму суспільного устрою представленого в романі та його ідеологію можна розглядати як лінгвістичне явище. Оскільки ідеологія набуває певної форми та проявляється тільки через мову, і тому той, хто контролює мову, той контролює і саму ідеологію, а отже, і має владу у суспільстві. Особливістю роману Дж. Орвелла є *"Newspeak"* («новомова»), яка майже повністю створена з індивідуально-авторських неологізмів. Саме «новомова» свідчить про глибоке розуміння автором зв'язку між неймовірною важливістю мови та власне усвідомленням владою суспільства цієї важливості [Shadi 2018, p. 181].

«Новомова» – це вигадана та використана Дж. Орвеллом мова у його романі «1984». Ця мова повністю контролюється владою та відзначається певними особливими характеристиками, такими як:

1) спрощенна граматика та обмежений словниковий запас, оскільки зменшення лексики та спрощення конструкцій унеможливлює формулювання складних чи абстрактних думок, таких як самовираження, свобода волі чи критичний аналіз;

2) скорочення та абревіатури, бо вони не лише полегшують запам’ятовування, а й суттєво знижують кількість асоціацій, які може викликати слово;

3) лінгвістичне спрощення та зміна значень слів, оскільки «новомова» спрощує спілкування до основних понять і зменшує багатозначність, виключаючи можливість нюансів та інтерпретацій. Це робить людей сприйнятливішими до пропаганди та зменшує можливість розуміння альтернативних ідей;

4) викорінення історичної пам’яті, адже у межах «новомови» література минулого адаптується до нових мовних стандартів, повністю змінюючи її сенс. Таким чином, створюється ідеологічно зручна історія, яка відповідає цілям партії.

«Новомова» — це не просто набір «модних» слів, а навмисна заміна одного набору слів у мові іншим [Jones 2017]. В романі вона має чітке смислове навантаження і виконує особливу роль з конкретно визначеними функціями. Це не лише засіб спілкування, але й інструмент, який регулює сприйняття реальності та створює унікальний простір для вираження ідей. Головна мета «новомови» полягає в тому, щоб за допомогою обмеженого набору слів можна було передати будь-яку думку. Зрештою, контроль над мовою є останнім кроком до вдосконаленої тоталітарної влади [Courtine 1986, p. 71].

З одного боку, виникнення неологізмів є свідченням еволюції світу, людства та мови. Однак у романі «1984» простежується зовсім інша тенденція. Концепція «новомови» не є результатом розширення лексичного складу чи природного розвитку мови. Навпаки, її основна мета полягає у руйнуванні традиційної мовної системи, притаманної суспільству. «Новомова» була розроблена з метою підтримки ідеологічної упередженості партії та спрямована на примусове впровадження контрольованого мовного середовища. [Andersson 2020, p. 6].

Джордж Орвелл навіть створив окремий додаток до свого роману, в якому детально викладає принципи «новомови». У цьому додатку він блискуче описує методи, за допомогою яких Партія намагається впровадити цю штучно створену мову, з метою знищення або принаймні зведення до мінімуму можливості здійснення так званого «злочину думки». Спочатку може здатися, що «новомова», як і будь-яка інша мова з ідеологічним забарвленням, була створена для полегшення вираження певного світогляду. Проте, заглиблюючись у текст роману, стає очевидно, що «новомова» не просто інструмент для передачі ідеології. Це спроба позбавити мову її найважливішої властивості, а саме здатності формувати індивідуальне бачення і розуміння реальності.

«Новомова» — це не просто новий спосіб комунікації, а радикальний засіб контролю над мисленням. Її справжня мета – не дати можливості людині думати поза межами визначеного партійною ідеологією. Дж. Орвелл підкреслює, що ця мова створена не для того, щоб виключити будь-які альтернативні способи сприйняття та осмислення реальності. Він показує, що новомова фактично не є людською мовою у звичному сенсі, оскільки вона позбавлена можливості для творчого та індивідуального мислення, тим самим зводячи багатогранність людського досвіду до вузьких рамок офіційної доктрини. Дж. Орвелл пояснює це настільки чітко й доступно наступними словами:

“The purpose of Newspeak was not only to provide a medium of expression for the world-view and mental habits proper to the devotees of Ingsoc, but to make all other modes of thought impossible. It was intended that when Newspeak had been adopted once and for all and Oldspeak forgotten, a heretical thought—that is, a thought diverging from the principles of Ingsoc—should be literally unthinkable, at least so far as thought is dependent on words. Its vocabulary was so constructed as to give exact and often very subtle expression to every meaning that a Party member could properly wish to express, while excluding all other meanings and also the possibility of arriving at them by indirect methods. This was done partly

by the invention of new words, but chiefly by eliminating undesirable words and by stripping such words as remained of unorthodox meanings, and so far as possible of all secondary meanings whatever" [Orwell 2017, p. 225].

Слова у «новомові» конструювалися таким чином, щоб передавати лише одне конкретне значення, а інші слова свідомо вилучалися або взагалі заборонялися. У процесі впровадження «новомови» в масову свідомість відбувалася поступова так звана «підміна понять», яка досягла такої крайності, що буквальне значення слова ставало прямо протилежним його контекстуальному значенню. Наприклад, у «новомові» табори примусової праці називалися *Joycamp*, тобто табори радості, а в свою чергу, Міністерство війни носило назву *the Ministry of Peace*, тобто Міністерство миру [Сосніна 2012, с. 309].

У додатку до роману Дж. Орвелл розділив всі індивідуально-авторські неологізми, що входять до лексичного складу «новомови», на три словника: Словник А, Словник В, Словник С.

«Словник А» містить лексичні одиниці, які необхідні для повсякденного вжитку. Вони пов'язані з базовими аспектами життя, такими як їжа та напої, робота, поїздки у транспорті, одяг, садівництво та приготування їжі та інші. До цього словнику входять слова, які нам вже відомі, такі як *hit, run, dog, three, sugar, house, field.* Ці слова не є авторськими неологізмами. Вони мають одне чітке просте значення позбавлене будь-яких нюансів та відтінків, що робить їх непридатними для використання, наприклад, у літературі чи філософських роздумах.

Для «Словника В» Дж. Орвелл вигадав індивідуально-авторські неологізми, які мали політичний характер і були призначені для того, щоб не лише передавати політичні ідеї, але й формувати моральну позицію людини, яка їх використовує. Правильне вживання цих слів вимагало глибокого розуміння ідеології Ангсоцу (скорочено від «англійський соціалізм»), тобто правлячої партії тоталітарної держави Океанія. У деяких випадках їх можна було перекласти на Старомову, тобто традиційну англійську мову, або

пояснити за допомогою слів зі «Словника А», проте це зазвичай потребувало детального перефразування і призводило до втрати певних важливих відтінків значення. Слова класу Б можна розглядати як вербальну стенографію, в якій великі ідеї стискаються до кількох складів, роблячи їх водночас більш точними й переконливими, ніж слова звичайної мови. Усі слова цього словника були складними за структурою. Наприклад, до «Словника Б» входили назви різних міністерств: *Minitrue, Minipax, Miniluv.*

«Словник С» виконував допоміжну функцію і містив суто наукові та технічні терміни. Ці слова, хоча й були схожі на сучасні наукові терміни, мали більш чітке визначення і були позбавлені небажаних значень. Оскільки дуже мала кількість слів з цього словника використовувалась в повсякденному житті чи політиці, Дж. Орвелл, на жаль, не наводить жодного прикладу слова з даного словника.

Важливо відмітити, що вигадуючи авторські неологізми для роману «1984» Дж. Орвелл використав декілька основних способів словотворення. Найбільш помітним методом є словоскладання, або компресія, яке передбачає поєднання двох слів або їх основ. Прикладом такого типу є терміни *artsem, crimestop, crimethink, doublethink, duckspeak, facecrime, goodthink, ownlife, thoughtcrime*.

Іншим важливим способом словотворення, який використовує автор, є словотворча деривація, зокрема префіксація. Наприклад, у таких словах, як *unperson* та *malquoted*, використання префіксів дозволяє створювати слова із негативним значенням.

У ряді випадків Дж. Орвелл вдається до семантичної деривації, надаючи вже існуючим словам нового значення. Наприклад, такі слова, як *blackwhite* чи *goodsex*, набувають специфічних смислів у контексті ідеології партії, перетворюючи знайомі концепції на інструменти пропаганди.

Значна кількість неологізмів у тексті створена за допомогою абревіації, а саме через усічення. До таких прикладів належать *Ficdep, Miniluv, Minipax, Minitrue* та *Recdep*. У цьому випадку автор зберігає початкові частини

складових слів, роблячи їх стислими, але водночас легко впізнаваними в контексті.

Отже, у романі Дж. Орвелла «1984» авторські неологізми відіграють ключову роль у побудові описів тоталітарного світу та підкреслюють центральну ідею твору, а саме контроль влади над мисленням через мову. Неологізми, що входять до складу «новомови», виконують кілька важливих функцій: вони нав'язують потрібні політичні погляди, виключають можливість альтернативного мислення, та формують сприйняття реальності, зручне для Партії.

Аналіз способів словотворення авторських неологізмів, зокрема словоскладання, префіксації, семантичної деривації та абревіації, свідчить про цілеспрямованість Дж. Орвелла у створенні простих, однозначних термінів, які обмежують можливість формування у суспільства альтернативних ідей та концепцій.

Тож, функція авторських неологізмів полягає не лише в передачі нових понять чи реалій, а й у створенні ідеологічно забарвленої мови, що спрощує думки і знищує критичне мислення. Дж. Орвелл використовує індивідуально-авторські неологізми, щоб показати, як за допомогою зміни лексики можна обмежити можливості мислення цілого суспільства. Це демонструє силу мови як засобу маніпуляції та підкреслює небезпеку її перетворення на інструмент владного тиску. Більш детальний аналіз саме авторських неологізмів, використаних Дж. Орвеллом у романі, буде подано в наступних частинах роботи.

2.2 Основні підходи до перекладу авторських неологізмів

Проблема перекладу авторських неологізмів є однією з найскладніших в перекладознавстві, оскільки нові слова, створені в межах конкретної мовної

ситуації, не отримують постійного місця в словниковому складі мови та зберігають свою унікальність. Нові форми і значення, які вони утворюють, дуже рідко фіксуються навіть у найсучасніших та найновіших спеціалізованих словниках [Holtvian 2015, p. 214].

Складність перекладу авторських неологізмів полягає в тому, що ці нові мовні утворення можуть мати кілька потенційних значень або взагалі не мати прямих еквівалентів у мові, на яку здійснюється переклад. Найкращим підходом в таких випадках є використання наявних мовних конструкцій у мові перекладу, які б найточніше передавали зміст оказіоналізму, або ж створення нового оказіоналізму, адаптованого під конкретні мовні та культурні умови. Цей процес є надзвичайно творчим, оскільки перекладач повинен враховувати не лише контекст та значення, але й емоційне та стилістичне забарвлення того чи іншого слова. Вибір способу перекладу залежить від індивідуального бачення перекладача, його мовної компетенції, а також від його здатності відчувати тонкощі оригінального тексту і майстерно зберегти їх у процесі перекладу.

Практично кожний індивідуально-авторський неологізм містить імпліцитну або експліцитну інформацію про об'єкти чи явища реального світу, слугуючи засобом для формулювання і передачі цієї інформації. Можна сказати, що в семантично-прагматичному контексті тексту такі утворення також виконують комунікативну функцію [Ріжко 2011, с. 193].

Значення авторського неологізму визначається не лише його внутрішньою формою, але й значною мірою залежить від контексту. Можна стверджувати, що зміст індивідуально-авторських неологізмів формується завдяки поєднанню двох елементів, а саме внутрішньої форми та контексту. Тому для правильного розуміння авторського неологізму можна виділити декілька ключових аспектів таких, як ситуація, контекст та наявність у цьому контексті слів із спільними семантичними ознаками, а також частота використання певної словотвірної моделі. Саме контекст звужує кількість можливих інтерпретацій того чи іншого авторського неологізму. Через це

кожне індивідуальне новоутворення необхідно розглядати виключно в межах конкретного контексту.

Виділяють наступні основні способи перекладу індивідуально-авторських неологізмів [Шумило 2022, с. 20]:

1. Транскрипція – це метод, при якому слова або тексти відтворюються в письмовій формі з урахуванням їх вимови, використовуючи графічну систему мови перекладу. Цей метод дозволяє зберегти фонетичну близькість між оригінальним словом та його перекладом, не завжди передаючи точний сенс, але, тим не менш, залишаючи впізнавану звукову структуру. Транскрипція досить широко використовується для передачі власних назв (*Harry Potter* → Гаррі Поттер, *Shakespeare* → Шекспір), географічних найменувань (*London* → Лондон, *New York* → Нью-Йорк), брендів (*Coca-Cola* → Кока-Кола, *Google* → Гугл), а також технічних термінів (*computer* → комп'ютер, *scanner* → сканер).

2. Транслітерація – процес передачі іноземних слів за допомогою літер української абетки, з урахуванням структури слова. Це часто стосується термінів, власних імен або технічних назв, наприклад: *reptiloid* – рептилоїд, *visiphone* – відеофон, *blaster* – бластер. Тут важливо зберегти форму слова, щоб читач міг ідентифікувати його оригінал.

3. Калькування – спосіб перекладу, при якому складові частини безеквівалентної лексичної одиниці буквально перекладаються мовою перекладу. Таким чином, нове слово будується за моделлю оригінального слова, але з використанням елементів мови перекладу, наприклад: *suntiger* – сонцетигр.

4. Надання існуючому слову нового значення – підхід, при якому вже існуюче слово отримує додаткове або специфічне значення в новому контексті. Наприклад, слово *seashell* окрім стандартного значення «черепаха» може означати «дуже маленькі радіоприймачі-втулки», що додає нового семантичного навантаження для розуміння технології чи науково-фантастичної літератури.

5. Конверсія – зміна частини мови або семантичної категорії слова. Наприклад, дієслово *to rocket off* означає «покинути планету на ракеті», а *We-Made-It* використовується в значенні «наше досягнення».

6. Утворення складного слова або скорочення вже існуючого – процес, при якому нові слова утворюються через злиття кількох слів або скорочення існуючих слів. Наприклад, англійське слово *wirehead* (*wire* – «дріт» і *head* – «голова») перекладається українською як «мережевик», що точно передає значення людини, пов'язаної з мережею чи технологіями.

7. Продуктивні афіксації – застосування афіксів для створення нових слів. Прикладом можуть слугувати наступні слова: *hyperconnection* – гіперзв'язок, *telecube* – телекуб.

8. Аналоговий (наближений) переклад – метод, що використовується для передачі безеквівалентної лексики, коли перекладач підбирає лексичну одиницю, яка частково передає значення оригіналу. Це допомагає читачеві хоча б частково зрозуміти явище, про яке йдеться, навіть якщо точний відповідник у мові перекладу відсутній. Цікавим прикладом використання аналогового способу перекладу є переклад слова *surgery* у контексті британської політичної системи, воно перекладається як «робота депутата з виборцями», передаючи функціональну, а не буквальну суть терміна.

9. Описовий переклад – спосіб, що дозволяє детально пояснити значення безеквівалентної лексики через розгорнуті словосполучення, які описують специфічні ознаки явища або предмета. Це особливо корисно, коли жоден інший спосіб перекладу не може передати повну суть слова. Наприклад, слово *jack-o'-lantern*, який у британській та американській культурах означає «традиційний світильник на Хелловін», в українському перекладі це слово можна перекласти тільки описово, як «гарбуз із вирізаними очима, ротом і запаленою свічкою всередині».

Для вибору найбільш оптимального способу відтворення перекладач має враховувати контекст, у якому використовується той чи інший

авторський неологізм, його функціональне навантаження, культурну специфіку оригінального тексту, а також очікування цільової аудиторії, щоб забезпечити точність передачі змісту та доступність сприйняття, враховуючи можливості мови перекладу.

Отже, проблема перекладу авторських неологізмів є однією з найскладніших у перекладознавстві через їхню унікальність навіть для мови оригіналу, залежність від контексту та відсутність постійних відповідників у словниках. Ці лексичні одиниці відображають специфічні мовні ситуації і можуть мати кілька значень, що ускладнює їхній переклад. Найоптимальнішими методами адаптації таких новоутворень є транскрипція, транслітерація, калькування, надання існуючим словам нового значення, конверсія, утворення складних слів і продуктивні афіксації. У випадках, коли переклад ускладнюється відсутністю прямих відповідників, використовуються аналоговий та описовий переклади. Успіх перекладу таких неологізмів залежить від творчого підходу перекладача, його здатності розуміти та передавати не лише зміст, але й стилістичне та емоційне забарвлення неологізму. Також, перекладач повинен уважно працювати з контекстом, адже саме він звужує можливості інтерпретації неологізму і допомагає точно відтворити задум автора.

2.3 Способи перекладу авторських неологізмів у романі «1984» українською мовою

На сьогоднішній день існує декілька повних українських перекладів роману Дж. Орвелла «1984». За відтворення цього роману українською мовою брались такі перекладачі, як Віталій Данмер, Віктор Шовкун, В’ячеслав Стельмах, Олена Ломакіна, Олена Оксенич. У даній роботі ми пропонуємо проаналізувати приклади перекладу авторських неологізмів, взятих з перекладу роману, зробленого саме Оленою Оксенич

[Орвелл 2023, с. 4].. Оригінальний текст роману-антиутопії Джорджа Орвелла «1984» вирізняється складною мовною грою, що є однією з характерних рис самого тексту. Під час аналізу українського перекладу можна виявити специфічні лексичні трансформації, застосовані перекладачкою для відтворення цієї особливості українською мовою.

Авторські неологізми в перекладі роману Дж. Орвелла «1984», зробленому Оленою Оксенич, можна класифікувати за кількома основними способами перекладу, що відображають творчий підхід перекладачки до збереження стилістичних і змістовних аспектів оригіналу.

1. Методи калькування та конверсії:

По-перше, слід детальніше розглянути сам, ключовий для роману, термін *“Newspeak”*, що перекладається як «новомова». У процесі передачі цього неологізму було застосовано два способи перекладу, що дозволяють зберегти його змістову й стилістичну структуру. Перша частина слова, а саме *“new”*, була перекладена за допомогою способу калькування, що полягав у дослівному відтворенні значення через елемент «ново». Друга частина – *“speak”* – передана методом конверсії, тобто зміни семантичної категорії слова. Якщо в англійській мові *“speak”* виступає як дієслово, то в перекладі використано іменникову форму «мова», що відповідає сутності терміна в контексті твору.

Протилежним за значенням до терміна *“Newspeak”* є інший авторський неологізм – *“Oldspeak”*, який також був перекладений аналогічним чином за допомогою калькування та конверсії. Перша частина *“old”* перекладена як «старо» шляхом калькування, тоді як друга частина *“speak”*, як і у випадку з «новомовою», зазнала перетворення на іменник «мова». Таким чином, утворено термін «старомова», яке є адекватно перекладеним та органічно відповідає вихідному неологізму та відображає протиставлення двох мовних систем у тексті.

У тексті роману Дж. Орвелл наводить ще один авторський неологізм, де персонаж Сайм зазначає:

“There is a word in Newspeak,’ said Syme, ‘I don’t know whether you know it: ***DUCKSPEAK****, to quack like a duck. It is one of those interesting words that have two contradictory meanings. Applied to an opponent, it is abuse; applied to someone you agree with, it is praise”* [Orwell 2017, p. 70].

В українському перекладі цей фрагмент звучить так:

«Є у Новомові слово, – мовив Сайм, – не знаю, чи ви його чули. **КАЧКОМОВ**, тобто качине крякання. Одне з цих цікавих слів, яке має два суперечливі значення. Вжите до опонента, воно – образа, до того, із ким погоджуєшся, – схвалення» [Орвелл 2023, с. 62].

Цей варіант також містить елемент сатири, оскільки автор проводить порівняння між мовою недалеких послідовників англійського соціалізму та звуками, які видає качка. Буквальний переклад терміна «*Duckspeak*» був би «качина мова». Але у процесі перекладу, за допомогою калькування та конверсії, було створено більш адекватно перекладений неологізм «качкомов». Частина *«duck»* перекладена «качко», тобто значення слова буквально передано мовою перекладу. Частина *“speak”* перекладена через конверсію, оскільки англійське дієслово *“speak”* перетворюється на іменник в українському перекладі - «мова». На нашу думку, такий переклад є досить адекватним, оскільки не лише зберігається основна суть оригінального слова, але й підкреслюється іронічний підтекст, який був закладений автором.

Авторський неологізм *“malreported”* також перекладено за допомогою поєднання декількох способів перекладу. Перекладачка пропонує перекласти цей термін, як «хибзвіт». Це означає, що перша частина терміна *“mal”* є префіксом, що вказує на негативне значення, яке можна трактувати як «хибно» або «недобре». У перекладі цей префікс було перекладено через калькування («хибно») та скорочено «хиб», зберігаючи необхідну негативну конотацію. Друга частина терміна, а саме *“reported”*, пройшла процес конверсії, тобто англійське дієслово *“report”* (звітувати) перетворюється на іменник «звіт», який повністю передає значення, закладене в оригінальному неологізмі Дж. Орвелла.

Наступний приклад – переклад слова *“prolefeed”* як «пролехарч» – так само ілюструє комбіноване використання методів калькування та конверсії. Складова *“prole-”* у перекладі як «проле» є прикладом калькування, оскільки вона є дослівним перенесенням скорочення від англійського *“proletarian”*, що вказує на належність до пролетаріату або класу робітників. Натомість частина *“feed”*, що в англійській мові є дієсловом і позначає «годувати» або «постачати їжу», у перекладі отримує форму іменника — «харч», що в українській мові вживається для позначення їжі або продуктів харчування. У контексті Новомови це перетворення сприяє створенню певної асоціації, де слово «харч» отримує іронічне значення — не фізичне харчування, а інформаційне чи пропагандистське «харчування» масової свідомості. Така трансформація є суттєвою для розуміння соціально-політичних процесів, що відбуваються в суспільстві, зображеному Дж. Орвеллом.

2. Методи калькування та транслітерації:

Далі для прикладу візьмемо наступну цитату та її переклад:

*“The Ministry of Truth — **Minitrue**, in Newspeak — was startlingly different from any other object in sight. It was an enormous pyramidal structure of glittering white concrete, soaring up, terrace after terrace, 300 metres into the air”* [Orwell 2017, p. 4].

«Міністерство Правди — Новомовою **Мініправ** – разюче відрізнялося від усього іншого, що впадало в око. Це була гігантська пірамідальна будова з сяючого білого бетону, що височіла, ярус за ярусом, на триста метрів угору» [Орвелл 2023, с. 9-10].

У цьому фрагменті можна побачити мовну гру та авторський неологізм *“Minitrue”*, утворений шляхом поєднання основи *“true”* (правдивий) та скорочення від слова *minisrty* (міністерство) – *“mini”*, що надає слову нового змістового відтінку. Автор замінив іменник *“truth”* (правда) на прикметник *“true”* (правдивий, той, хто має рацію), створюючи гру слів. Це дозволяє неологізму *“Minitrue”* набути нового значення: «мінімально правдивий». Перекладачка вдало передала цей сенс, використавши в українському

перекладі слово «Міністрав». У першій частині слова використовується спосіб транслітерації, а саме частина *"mini-"* відображена літерами мови перекладу *«міні-»*. Друга частина слова перекладена за допомогою способу калькування. До того ж, і в оригіналі роману, і в перекладеному варіанті друга частина слова скорочена: *"-true" (truth) – «-прав»* (правда). Тобто, перекладачці вдалося зберегти гру слів, а також оригінальну форму слова, не втративши при цьому його значення.

Такі ж самі способи перекладу використовуються і при відтворенні назв всіх інших міністерств:

"They were the homes of the four Ministries between 35 which the entire apparatus of government was divided. The Ministry of Truth, which concerned itself with news, entertainment, education, and the fine arts. The Ministry of Peace, which concerned itself with war. The Ministry of Love, which maintained law and order. And the Ministry of Plenty, which was responsible for economic affairs. Their names, in Newspeak: ***Minitrue, Minipax, Miniluv,*** *and* ***Miniplenty****"* [Orwell 2017, p. 5].

«Це були будинки чотирьох Міністерств, які й складали весь урядовий апарат: Міністерство Правди, яке опікувалося новинами, розвагами, освітою й мистецтвом, Міністерство Миру, яке займалося війною, Міністерство Любові, яке підтримувало закон і порядок, і Міністерство Достатку, відповідальне за економічні справи. Новомовою – **Міністрав, Мінімир, Мінілюб** та **Мінідост**» [Орвелл 2023, с. 10].

Аналогічно до попереднього прикладу з *"Minitrue"* (Міністрав), перекладачка використовує спосіб транслітерації для перекладу першої частини слів та калькування зі скороченням для другої частини. Відповідно отримуємо адекватно перекладені неологізми, а саме *Miniluv* стає Мінілюб, в свою сергу, *Ministry of Peace* в перекладі стає Мінімир, а *Ministry of Plenty* перекладачка перетворює на Мінідост.

Ще одним прикладом можуть слугувати авторські неологізми, утворені способом префіксації, які наведені у наступному фрагменті:

“In addition, any word — this again applied in principle to every word in the language — could be negatived by adding the affix ***un-*** *or could be strengthened by the affix* ***plus-****, or, for still greater emphasis,* ***doubleplus-****. Thus, for example,* ***uncold*** *meant ’warm’, while* ***pluscold*** *and* ***doublepluscold*** *meant, respectively, ’very cold’ and ’superlatively cold’”* [Orwell 2017, p. 220]

Переклад О. Оксенич:

«На додачу до цього, будь-яке слово – цей принцип застосовується до усіх слів мови, — можна наділити негативним значенням за допомогою префікса ***не-*** *або посилити префіксом* ***плюс-****, чи, для ще більшого підсилення, — **дваплюс-**. Таким чином, наприклад,* ***нехолодно*** *значило «тепло», а* ***плюсхолодно*** *та* ***дваплюсхолодно*** *— відповідно «дуже холодно» і «надзвичайно холодно».* [Орвелл 2023, с. 324]

Префікс *“plus-“* перекладений за допомогою транслітерації як *«плюс-»*, оскільки в українській мові немає прямого відповідника такому афіксу. А ось префікс *“doubleplus-”* складається з двох частин, де перша *“double-”* перекладена калькуванням, а друга, як і в першому випадку, транслітерацією. Так, перекладачка пропонує переклад *«дваплюс-»*.

Ситуація з перекладом слова *“uncold”* дещо складніша. При перекладі цього слова калькуванням як *«нехолодно»*, для українського читача втрачається ефект того, що це авторський неологізм, як це є в оригінальному тексті, тобто цей переклад можна вважати частково адекватним. Але, варто зазначити, що для підкреслення авторських неологізмів, перекладачка в багатьох випадках також додатково використовує ще й графічні стилістичні засоби, а саме всі авторські неологізми в уривку виділені курсивом.

Тут можна побачити, як «новомова» прагне знищити застарілі або зайві слова, змушуючи створювати нові терміни на основі обмеженого дозволеного лексичного мінімуму. Ці нові слова формуються найпоширенішим методами словотворення, а саме суфіксацією та префіксацією. Описуючи реалії вигаданого світу, Дж. Орвелл, керуючись вигаданими принципами «новомови», свідомо позбувається непотрібних

слів, натомість винаходить нові варіанти, такі як *“good” – «добре», “plusgood” – «плюсдобре»* і *“doubleplusgood” – «дваплюсдобре»*, які замінюють ширший спектр значень одним базовим коренем.

Інший цікавий приклад – це авторський неологізм *“telescreen”*. Це термін, що позначає пристрій масового спостереження, встановлений у кожній оселі, і українською він перекладений як «телеекран». При перекладі першої частини цього неологізму застосовано транслітерацію, оскільки англійське *“tele-”* передано українським «теле-». Друга частина, *“screen”*, перекладена за допомогою калькування як «екран», що дозволяє передати буквальне значення оригіналу і його функціональну роль як пристрою для спостереження та пропаганди. Поєднання цих двох методів забезпечує адекватний переклад неологізму та зберігає як звукову, так і смислову структуру слова в українському перекладі.

3. Метод калькування:

Прикладами використання методу калькування можуть слугувати такі терміни, як *“Ficdep”* та*“Teledep”*, перекладені українською, як «Худлітвід» та «Телевід» відповідно. Тобто *“Fic”* (скорочення від *“fiction”* – художня література) перекладено як «худліт», *“Tele”* (скорочення від *“television”* – телебачення) як «теле», а *“dep”* (від *“department”* – відділ) як «від». Така стратегія дозволяє надати адекватний переклад, зберегти змістовну і структурну подібність до оригіналу.

Цікаво, що дуже часто, в оригінальному тексті роману, слова в «новомові» набували значень, що були кардинально протилежними до їхнього звичного вжитку в літературній мові. Ці викривлення змісту створювали абсурдну, але водночас продуману реальність, де поняття втрачали своє первинне значення, а отримували зовсім інше, нав'язане тоталітарною системою. Наприклад, слово «війна» в «новомові» означало «мир», «свобода» перетворювалася на «рабство», а «невідання» трактувалася як «сила». У книзі особливу увагу приділено девізам, які були розміщені на величезних плакатах: *war is peace, freedom is slavery, ignorance is strength.* В

українському перекладі вони звучать, як: «Війна – це мир», «Свобода – це рабство», «Невідання – це сила» відповідно, повністю відтворюючи форму та зміст оригіналу. Ці гасла стали основою ідеологічної програми, що виправдовувала тиранію і пригнічення, перетворюючи абсурд на норму життя.

Цікавою, з точки зору перекладу, є наступна цитата: *"The word **FREE** still existed in Newspeak, but it could only be used in such statements as 'This dog is free from lice' or 'This field is free from weeds'. It could not be used in its old sense of 'politically free' or 'intellectually free' since political and intellectual freedom no longer existed even as concepts, and were therefore of necessity nameless"* [Orwell 2017, p. 225].

«У Новомові досі існувало слово **вільний**, але використати його можна було лише у таких твердженнях, як: «Цей пес вільний від бліх» або «Це поле вільне від бур'яну». Ужити його у старих значеннях, як-от «політично вільний» чи «інтелектуально вільний», було неможливо, адже політична й інтелектуальна воля уже не існували навіть як ідеї, а отже, не було сенсу їх позначати» [Орвелл 2023, с. 322].

У даному випадку слово «вільний», використане при перекладі, набуває повністю протилежного значення. Хоча лексичних трансформацій як таких не було застосовано, саме контекст надає читачам зрозуміти реальне значення цього слова у «новомові». Оригінальне значення слова «вільний» стосується політичної або інтелектуальної свободи, проте в умовах світу Дж. Орвелла ці концепти більше не існують, тому термін «вільний» вживається виключно у фізичному або матеріальному сенсі.

Ситуація зі словом *"equal"* є ідентичною до вище розглянутого прикладу: *"For example, ALL MANS ARE **EQUAL** was a possible Newspeak sentence, but only in the same sense in which ALL MEN ARE REDHAIRED is a possible Oldspeak sentence"* [Orwell 2017, p. 232].

Переклад О. Оксенич:

«Наприклад, речення *«Усі люди **рівні**»* Новомовою було цілком можливим, але лише у тому ж сенсі, в якому речення *«Усі люди руді»* можливе для Старомови» [Орвелл 2023, с. 322].

Перекладачка застосувала метод калькування, зберігаючи як лексичну, так і синтаксичну структуру оригіналу. Використане слово «рівні» формально відповідає англійському *"equal"*, проте його семантичний обсяг значно звужений у контексті Новомови. Слово *"equal"* що зазвичай позначає соціальну або правову рівність, у світі Орвелла позбавляється свого традиційного значення. У зображеному суспільстві концепції політичної чи соціальної рівності не існує, оскільки вони суперечать ідеологічним засадам тоталітарного режиму. Таким чином, вживання цього слова обмежується лише фізичними або матеріальними характеристиками: однаковий розмір, вага чи сила.

Для позначення осіб, які не відповідали вимогам влади та зникали за загадкових обставин, автор вводить неологізм *"unperson"*: *"The only real clue lay in the words 'refs **unpersons**', which indicated that Withers was already dead"* [Orwell 2017, p. 49].

У процесі перекладу цього терміна було використано метод калькування. У даному випадку неологізм *"unperson"* складається з префікса *"un-"*, що вказує на заперечення, та слова *"person"*, яке означає «особа». При перекладі префікс *"un-"* було передано через українське «не-», що також відображає заперечення. Слово *"person"* перекладено як «особа». Таким чином, у результаті калькування утворено термін «неособа», який адекватно передає зміст та концептуальне навантаження оригінального терміна, відображаючи ідею невизначеності та ніби «анулювання» особистості в контексті влади.

У термінах «новомови» поняття «лицезлочин» позначає недоречний вираз обличчя, який сам по собі є злочином, що підлягає покаранню. Оригінальний текст наводить цю концепцію так: "*There was even a word for it in Newspeak: **FACECRIME**, it was called"* [Orwell 2017, p. 79]. Переклад

терміна *“facecrime”* українською мовою здійснено за допомогою способу калькування. Обидві частини неологізму передані за допомогою своїх прямих відповідників, тобто слово *“face”*, було перекладено як «лице», *“crime”*, в свою чергу, як «злочин».

Наступні два, пов’язані між собою, авторські неологізми *“thought-criminal”* та *“thoughtcrime”* у перекладі українською мовою як «мислезлочинець» і «мислезлочин» є також прикладами калькування. У цьому випадку перша частина термінів *“thought”* перекладена як «мисле-», що вказує на концептуальну прив’язку до процесу мислення, а друга частина – *“criminal”* та *“crime”* – відображає ідею злочину, позначаючи правопорушення. У результаті, обидва терміни в українському варіанті мають адекватний переклад та зберігають змістовий зв’язок з оригіналом, водночас адаптуючи його до граматичних і лексичних норм української мови.

Авторський неологізм *“blackwhite”* є важливим явищем для виживання Партії, оскільки він ілюструє необхідність змінювати сприйняття речей відповідно до потреб і бажань Партії. Це поняття може використовуватися в негативному контексті щодо опонентів; наприклад, якщо хтось стверджує, що чорне насправді є білим, це може призвести до серйозних проблем. Інша важлива частина твердження, що чорне є білим, пов'язана з потребою Партії змінювати істину з дня на день. Термін *“blackwhite”* відображає здатність приймати все, що Партія проголошує абсолютною істиною.

Неологізм *“blackwhite”* у романі Дж. Орвелла створено не як опис кольорової комбінації, а як концепцію, що символізує ідеологічну маніпуляцію, підміну понять і прийняття суперечливих ідей у тоталітарному режимі. В англійській мові дефісоване *“black-and-white”* зазвичай означає поєднання чорного та білого кольорів, однак у контексті твору відсутність дефіса акцентує на нерозривному злитті цих понять, які зазвичай є антонімами. В українському перекладі «чорно-білий» використовується спосіб калькування, при цьому втрачається форма оригіналу та зберігається

лише буквальне значення, що обмежує сприйняття концептуального задуму автора. На нашу думку, для більш адекватного перекладу та відображення підміни понять, закладеної в оригіналі, при перекладі доцільніше було б зберегти форму оригінального неологізму – «чорнобілий».

Наступний неологізм "*Ownlife"* в українському перекладі представлений терміном «Самжит». Перша частина слова *"own"* була адаптована шляхом калькування, що призвело до отримання слова «сам», яке відображає ідею індивідуальності та автономії. Друга частина терміна, тобто *"life"*, також підлягала калькуванню, перетворюючись на слово «життя», яке, в свою чергу, було скорочене до «жит», що все одно зберегло сутність оригіналу авторського неологізму.

4. Наближений (аналоговий) метод:

Тут цікавий приклад перекладу авторського неологізму – це слово *"vaporized"*, яке використовується в наступному уривку:

"People simply disappeared, always during the night. Your name was removed from the registers, every record of everything you had ever done was wiped out, your one-time existence was denied and then forgotten. You were abolished, annihilated: ***VAPORIZED*** *was the usual word"* [Orwell 2017, p. 15].

«Люди просто зникали, і завжди - вночі. Твоє ім'я видаляли з реєстрів, усі записи про те, що ти в житті робив, витирали, саме твоє існування спочатку заперечувалося, а тоді й забувалося. Тебе скасовували, анулювали; зазвичай це називали **ВИПАРОВУВАННЯМ**» [Орвелл 2023, с. 25].

Тобто у романі такі люди несподівано зникали серед ночі, і всі сліди їхнього існування, разом з документами та будь-якими згадками про них, безслідно стиралися. Перекладачка О. Оксенич пропонує слово «випаровування», як варіант перекладу неологізма *"vaporized"*, тобто вона використовує аналоговий (наближений) спосіб перекладу. На нашу думку, такий варіант перекладу є тільки частково адекватним, оскільки для українського читача втрачається відчуття того, що це є саме авторським неологізмом, як це є в оригіналі. Але, в свою чергу, перекладачка певною

мірою компенсує це, виділяючи це слово графічним способом, як це робив Дж. Орвелл.

5. Методи конверсії та скорочення:

Наступний авторський неологізм *“Speakwrite”* у перекладі на українську мову, як «мовопис», реалізований через два способи перекладу. Перша частина – *“speak”* – перекладена за допомогою конверсії. В англійській мові *“speak”* є дієсловом, проте в українському перекладі відбулося перетворення цього слова на іменник «мова», що забезпечує адекватну передачу змісту у новому контексті. Друга частина –“*write”* – перекладена шляхом скорочення. Українська частина «-пис» є скороченим варіантом від дієслова «писати», що дозволяє передати основне значення слова, але в більш економній формі. Отже, перекладачці успішно вдалось надати адекватний переклад, передати смислову структуру оригіналу у відповідності до граматичних і лексичних норм української мови.

6. Метод транскрипції:

Спеціальний відділ, відомий як *“Pornosec”*, займався виробництвом вторинних матеріалів еротичного характеру. В українському перекладі перекладачка скористалась методом транскрипції, що дозволило зберегти оригінальну назву відділу. Таким чином, у тексті з'являється варіант «порносек», який зберігає фонетичну схожість із англійським оригіналом, при цьому адаптується до української мови. Транскрипція тут є цілком припустимою та надає адекватний переклад, тому що елементи «порно» та «сек» вживані в українській мові та мають викликати у читача відповідні асоціації.

7. Методи калькування та скороченя:

Наступним яскравим прикладом успішного перекладу авторського неологізму є термін *“artsem” (“artificial insemination”)*, що в українській мові було адаптовано як «штузап». У цьому випадку перекладачка використовує комбінацію двох методів – калькування та скорочення - для обох складових терміна. В оригінальному тексті термін *“artificial”* скорочено до *“art”*. У

процесі перекладу це слово трансформується в українське «штучний», яке, в свою чергу, скорочується до «шту». Подібним чином перекладачка підходить і до другої частини терміна. Слово *“insemination”* в оригіналі скорочується до *“sem”*, тоді як українське «запліднення» також отримує скорочену форму - «зап». Такий спосіб перекладу можна вважати адекватним, оскільки він зберігає структурну і семантичну подібність до оригінального терміна, водночас адаптуючи його до норм української мови.

Досить невдалим та дещо «відірваним» від оригінального тексту є переклад наступного абзацу: *“The second distinguishing mark of Newspeak grammar was its regularity. Subject to a few exceptions which are mentioned below all inflexions followed the same rules. Thus, in all verbs the preterite and the past participle were the same and ended in - ED. The preterite of STEAL was STEALED, the preterite of THINK was THINKED, and so on throughout the language, all such forms as SWAM, GAVE, BROUGHT, SPOKE, TAKEN, etc., being abolished. All plurals were made by adding - S or - ES as the case might be. The plurals OF MAN, OX, LIFE, were MANS, OXES, LIFES”* [Orwell 2017, p. 227]

О. Оксенич переклала цей абзац наступним чином:

«Другою визначною рисою граматики Новомови була її правильність. Усі варіації, наприклад, формування множини іменників чи активних та пасивних дієприкметників, було скасовано, залишилося єдине правило. Так, усі іменники формували множину за допомогою закінчення -и, іноді з потрібним для благозвучності суфіксом: людина - людини, море - мори, курча - курчи. Усі активні дієприкметники формувалися виключно суфіксами - ач-/-уч- та закінченням -ий, а пасивні — суфіксами -н- / -т- та закінченням - ий. Так, наприклад, той, що б’є, називався битучий, а той, кого б'ють - битний» [Орвелл 2023, с. 325].

В цьому фрагменті Дж. Орвелл, спираючись на граматичні правила англійської мови, описує особливості створення нових лексичних одиниць у «новомові». Перекладацькою проблемою тут є велика різниця в граматиці

англійської та української мов, саме тому переклад цього уривка українською демонструє значні відхилення від оригіналу за змістом. Зокрема, в оригіналі Орвелл звертає увагу на регулярність граматики «новомови» та спрощення її форм, таких як уніфікація минулого часу дієслів (preterite) і дієприкметників минулого часу (past participle), що завжди закінчуються на *"-ed"*, а також спрощення множини іменників за допомогою *"-s"* або *"-es"*. У перекладі ж зроблено акцент на формування множини іменників і дієприкметників, що не відповідає оригіналу.

Отже, дослідження перекладу авторських неологізмів у романі Джорджа Орвелла «1984» показує, що перекладачка Олена Оксенич, використовує широкий спектр методів для адаптації складних лексичних конструкцій до української мови. Калькування, конверсія, транслітерація, а також графічні стилістичні засоби забезпечують адекватний переклад та збереження стилістичних та смислових особливостей оригінального тексту.

Переклад більшості ключових термінів роману демонструє глибоке розуміння перекладачкою авторської задумки. О. Оксенич здебільшого вдалося зберегти оригінальну гру слів, суть авторських неологізмів, а також підкреслити сатиричний та ідеологічний підтекст тексту.

Загалом, переклад авторських неологізмів у романі «1984» потребує тонкого балансу між адекватністю перекладу, смисловою відповідністю та естетикою мови перекладу. Завдяки застосованим методам, перекладачка зуміла передати унікальний стиль Дж. Орвелла, адаптуючи його мовну гру до українських реалій, до того ж, зберігаючи атмосферу тоталітарної антиутопії.

ВИСНОВКИ

Аналіз поняття «неологізм» продемонстрував його складність і багатогранність, зумовлену різноманітними підходами до його трактування в сучасній лінгвістиці. Динамічний розвиток суспільства, науки, культури та технологій потребує постійного оновлення лексики, що знаходить вираження у створенні нових лексичних одиниць. Більшість розглянутих визначень неологізмів базуються на їхній новизні, функціональності та здатності адекватно передавати нові поняття, але також супроводжуються певними суперечностями щодо критеріїв новизни, тривалості перебування слова в статусі неологізму та розмежування з іншими лексичними явищами, такими, як ефемеризми чи ксенізми.

Класифікація неологізмів є ключовим аспектом їх дослідження. У межах різноманітних підходів до систематизації неологізмів виділяють певні критерії, які відображають багатогранність їхньої структури, способів утворення, семантики, соціальної функції та адаптації у мовній системі. Нами були розглянуті такі основні класифікації, як за типом мовної одиниці, за типом означуваного поняття чи явища, за ступенем новизни мовної одиниці, за способом утворення, за рівнем соціалізації, за типом освоєння неологізмів.

В свою чергу авторські неологізми становлять невід’ємну складову мовної творчості автора, яка відображає як індивідуальний стиль, так і його здатність розширювати межі мовної системи. Їхня специфіка полягає в порушенні традиційних мовних норм та прив’язаності до контексту, що робить такі слова унікальними та експресивними. Завдяки авторським неологізмам автори можуть створювати нові концепти, передавати оригінальні ідеї та досягати глибокого художнього ефекту. У роботі були також розглянуті різні способи творення авторських неологізмів, такі, як словоскладання, словотворча деривація, семантична деривація, запозичення з

іншої мови, конверсія, словоскладання, редеривація, редуплікація, абревіація, ономатопія тощо.

До того ж, авторські неологізми становлять одну з найбільш складних проблем перекладознавства через їхню належність до безеквівалентної лексики, яка не має прямого відповідника в мові перекладу. Процес перекладу таких лексичних одиниць потребує глибокого контекстуального аналізу та застосування спеціалізованих перекладацьких прийомів.

Авторські неологізми в романі Джорджа Орвелла «1984» є фундаментальним елементом у формуванні уявного тоталітарного суспільства, яке базується на абсолютному контролі над думками і свідомістю громадян через зміну та регулювання мови. Створена автором «новомова» є не просто вигаданою лінгвістичною системою, а потужним інструментом ідеологічного впливу, що обмежує можливості альтернативного мислення, формує нові реалії та сприяє закріпленню домінуючої партійної ідеології.

Проаналізувавши способи утворення авторських неологізмів, можна дійти висновку, що у романі переважають саме неологізми Дж. Орвелла утворенні такими способами, як словоскладання, префіксація, семантична деривація та абревіація. Це є цілеспрямованою стратегією автора, оскільки створені мовні одиниці однозначні та мають просту зрозумілу структуру, що сприяє стабільності ідеологічної системи та утриманню панування авторитарного режиму.

Дж. Орвелл демонструє, як через спрощення граматики, скорочення словникового запасу, зміну значень слів і вилучення небажаних понять можна маніпулювати сприйняттям реальності. Авторські неологізми виконують функцію посередників між владою та суспільством, формуючи зручний для контролю світогляд і пригнічуючи критичне мислення.

Проблема перекладу авторських неологізмів Дж. Орвелла полягає в їхній унікальності, зв'язку з контекстом та відсутності сталих відповідників у словниках, що потребує застосування різних методів перекладу. Для

забезпечення точного та адекватного перекладу треба урахувати контекст, функціональне навантаження, культурну специфіку та очікування цільової аудиторії. Перекладачкою О. Оксенич були використані різні методи перекладу авторських неологізмів, використаних у романі «1984», а саме транскрипція, транслітерація, калькування, адаптивний переклад, конверсія.

Отже, дослідження авторських неологізмів у романі Джорджа Орвелла «1984» і їх перекладу українською мовою підтверджує важливість мови як інструменту ідеологічної маніпуляції. Процес перекладу цих неологізмів є складним, адже він вимагає не тільки лексичної точності, але й культурного і психологічного переосмислення, що дозволяє передати всю глибину і контекст авторської концепції. Завдяки різноманітним перекладацьким стратегіям перекладачці О. Оксенич вдалося зберегти авторську ідею, атмосферу тоталітарного контролю, що є основною метою роману Дж. Орвелла «1984».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богайчук О. С., Гасюк О. С., Сахневич І. А. Переклад безеквівалентної лексики. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. : Філологія. 2023 № 63 С. 137–140

2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, Ірпінь : ВТФ "Перун", 2005. 1728 с.

3. Власенко І. В. Типи оказіоналізмів в жанрі фентезі (на матеріалі англійської, німецької, української та російської мов) : дис. канд. філол. наук : 035. Одеса, 2018. 258 с.

4. Гайданка Д. В. Статус оказіональних утворень у системі англійської мови. Ужгородський національний університет. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». 2015. Випуск 55. С. 51–53.

5. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 151 с.

6. Глазова О. П. Вивчення в школі неологізмів. Інституційний репозиторій Київського університету імені Бориса Грінченка. 2013. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/2653/1/O_Glazova_MD_10_IPPO.pdf (дата звернення: 15.08.2024)

7. Денисова І. В. Оказіональне слово як одна зі стилістичних особливостей жанру фентезі. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. 2013. №204. С. 31–36.

8. Дзюбіна О. І. Диференціальні ознаки неологізмів і оказіоналізмів (на матеріалі художньої літератури). *Вісник Львівського університету.* Серія іноземні мови. 2015. № 22. С. 78–84.

9. Зацний Ю. А. Неологізми англійської мови 80-90х років XX століття. Запоріжжя : РА «Тандем-У»; 1997. 396 с.

10. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова Книга, 2004. 576 с.

11. Карпіловська Є. А. Неузуальне словотворення : правила «гри без правил». *Вісник Київського національного лінгвістичного університету.* Серія: Філологія. 2005. Т. 8. № 1. С. 106–117.

12. Колоїз Ж. В. До питання про диференціацію основних понять неології. *Вісник Запорізького державного університету.* Запоріжжя, 2002. №3. С. 78-83.

13. Колоїз Ж. В. Неузуальне словотворення : монографія. Кривий Ріг : НПП Астерікс, 2015. 156 с.

14. Колоїз Ж. В. Оказіональна деривація : теоретичний та функціонально-прагматичний аспекти : автореф. дис. … д-ра. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2007. 36 с.

15. Колоїз Ж. В. Українська неологія : здобутки та перспективи. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство.* Том 105. С. 57–62.

16. Колоїз Ж. В., Малюга Н. М. Каламбур як засіб забезпечення оказіональної експресії. *Слов'янська філологія: Науковий вісник Чернівецького ун-ту.* 2001. № 119. С. 38–44.

17. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства. Київ : Видавничий центр "Академія", 2001. 368 с.

18. Ладоня К. Ю. Неологізми в українській мові : сутність, визначення, принципи класифікації та функціонування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* 2018. Т. 1. № 36. С. 38–40.

19. Левицький А. Е. Актуальні проблеми розвитку неології (на матеріалі сучасної англійської мови). Житомир. *Вісник Житомирського держ. ун-ту ім. І. Франка.* 2005. № 23. 16–21.

20. Машковцева К. М. Особливості перекладу неологізмів з англійської мови українською на матеріалі трактату Е. Саїда «Орієнталізм». *Студентські наукові студії.* 2013. Вип. 1 (32). С. 27–30.

21. Новікова Є. Б. Неологізм, оказіоналізм, потенційне слово : проблеми розмежування. *Лінгвістичні дослідження.* 2017. №45. С. 97–102.

22. Попова М. В. Оказіоналізми як стилістична домінанта творчості Ірени Карпи (на матеріалі роману «Фройд би плакав»). *Змиевское краеведение.* 2015. № 4. С. 56–67.

23. Пустовіт Л. О., Скопенко О. І., Сюта Г. М., Цимбалюк Т. В. Словник іншомовних слів. Київ : Довіра, 2000. 670 с.

24. Ріжко Р. Оказіоналізми як домінанта поетичної мови кінця ХХ – початку ХХІ століття : функціональний аспект. *Лінгвістичні студії*. 2011. Вип. 23. С. 191–197.

25. Рогальська-Якубова І. І., Чепелюк Н. І. Особливості словотворення неологізмів тематичної групи «війна» в українському інтернет-дискурсі. *Закарпатські філологічні студії.* С. 43–47. URL: https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.29.2.8 (дата звернення: 10.07.2024)

26. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля. 2006. 716 с.

27. Сеньків О. Індивідуально-авторське словотворення у творах жанру фентезі. *Науковий вісник ДДПУ.* Серія “Філологічні науки” (Мовознавство). 2015. № 3. С. 238–244.

28. Словник іншомовних слів : 23000 слів та термінологічних словосполучень. Уклад. Л. О. Пустовіт та ін. Київ : Довіра, 2000. 1018 с.

29. Сосніна Т. В. Способи відтворення квазіреалій у перекладі роману Дж. Оруела «1984». *Наукові праці Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.* Філологічні науки. 2012. Вип. 30. С. 308–312.

30. Стишов О. А. Динаміка лексичного складу сучасної української мови. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Біла Церква : «Авторитет», 2019. 198 с.

31. Татаранюк С. П. Конверсія як один з основних способів утворення неологізмів сфери екології людини (на прикладі англійської мови). РОЗДІЛ IV. *Термінознавство. 22*, 2012. С. 219–222.

32. Усаченко І. В., Мартиросова А. С. До проблеми перекладу авторських неологізмів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету.* Сер.: Філологія. 2022. № 55. С. 182–186.

33. Шумило Т. С. Оказіональні новотвори як спосіб перекладу сучасної англомовної романтичної прози (на матеріалі романів Ніколаса Спаркса та Джоджо Мойєс). Сумський державний університет. 2022. 82 с.

34. Andersson J. The Viability of Orwell's Newspeak Through the theory of Saussurean semiotics. Kristianstad, 2020. 26 p. URL: https://researchportal.hkr.se/files/35221553/FULLTEXT01.pdf (accessed:14.11.2024)

35. Cambridge dictionary. URL: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/neologism (accessed: 13.07.2024)

36. Cook C. P. Exploiting linguistic knowledge to infer properties of neologisms. University of Toronto, 2010. 154 p.

37. Courtine, Jean-Jacques. A Brave New Language : Orwell's Invention of Newspeak in 1984. *SubStance*, vol. 15, № 2, 1986, p. 69–74.

38. Herring S. Computer-Mediated Conversation : Introduction and Overview Language. 2011. Vol. 8. URL: https://scholarworks.iu.edu/journals/index.php/li/article/view/37626 (accessed: 23.10.2024)

39. Hohenhaus P. Ad-hoc-Wortbildung : Terminologie, Typologie und Theorie kreativer Wortbildung im Englischen. Frankfurt am Main : Lang, 1996. 505 s.

40. Holtvian V. Nonce vocabulary items as untranslatables or translatables in Ukrainian. *Людина. Комп'ютер. Комунікація : збірник наукових праць.* Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. С. 213–216.

41. Jones J. George Orwell Explains How "Newspeak" Works, the Official Language of His Totalitarian Dystopia in 1984. URL:

https://www.openculture.com/2017/01/george-orwell-explains-how-newspeak-works.html (accessed: 01.11.2024)

42. Kilambi P. Compound Words' Classification - A Cognitive Linguistic Based Study. *International Journal of Language and Linguistics.* Vol. 8, № 5, 2020, pp. 216–228.

43. Levinte F. Neologisms linguistic aspects-ways of translation. Tiraspol State University. 2022. С. 176–
181 URL: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/176-181_27.pdf (accessed: 14.09.2024)

44. Litak A. Author neologisms in J. R. R. Tolkien's trilogy "The Lord of the Rings" (in original and translation). URL: https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Kacmarova4/subor/Litak.pdf (дата звернення: 04.09.2024)

45. Newmark P. A textbook of translation. Shanghai : Prentice Hall. Shanghai foreign language education press, 1988. 311 p.

46. Orwell G. The Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell. Volume IV : In Front of Your Nose 1945-1950. London : Seeker & Warburg Limited, 1968. 576 p.

47. Oxford reference. URL: https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199208272.001.0001/acref-9780199208272-e-767 (accessed: 13.07.2024)

48. Rey A. Essays on Terminology. Amsterdam. John Benjamins Publishing Company, 1995. 223 p.

49. Sayadi F. The Translation of Neologisms. *Translation Journal. Language&Communication.* 2011. Vol. 16, № 2. URL: https://translationjournal.net/journal/56neologisms.htm (accessed: 27.10.2024)

50. Shadi M. The principles of newspeak or how language defines reality in Orwell' s 1984. *Journal of International Social Research.* 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/328514349_THE_PRINCIPLES_OF_NE

WSPEAK_OR_HOW_LANGUAGE_DEFINES_REALITY_IN_ORWELL'_S_1984 (accessed: 15.10.2024)

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

51. Орвелл Дж. Дев’ятнадцять вісімдесят чотири. Переклад з англійської Олени Оксенич. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2023. 335 с.

52. Orwell G. Nineteen Eighty-Four : A Novel. New York : HarperCollins, 2017. 304 p.

SUMMARY

The presented paper focuses on the analysis of author's neologisms in George Orwell's novel "1984" and their translation into Ukrainian. The objects of the study are author's neologisms in George Orwell's novel "1984" and their Ukrainian translation.

The main aim of the research is to identify the peculiarities of translating author's neologisms in George Orwell's novel "1984". The objectives of the study include:

- profound analysis and systematization of neologisms;
- identification of the peculiar features of author's neologisms, methods of their creation and main approaches to their translation;
- examination of the peculiarities of the translation of author's neologisms in "1984" into Ukrainian.

The analysis of George Orwell's neologisms in "1984" and their Ukrainian translation highlights the critical role of language as a tool for ideological control within a totalitarian regime. Translating such terms into Ukrainian requires the application of various strategies, including calquing, transliteration, transcription, and conversion. Each approach aims to retain the ideological essence of the original while accounting for the lexical and cultural characteristics of the Ukrainian language. The translation must ensure both the accuracy of the content and the psychological impact intended by the author. The scientific novelty of the presented research lies in the detailed examination of author's neologisms in the novel "1984", offering insights into the peculiarities of their translation into Ukranian.

Keywords: *neologism, authorial neologism, translation, George Orwell, 1984, Newspeak, methods of translation*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої
освіти ЗНУ

Я, Самусь Аліна Дмитрівна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання денної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія , освітньо-професійна програма Мова і література (англійська), адреса електронної пошти alinasamus17@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Авторські неологізми у романі Джорджа Орвелла «1984» та особливості їхнього перекладу українською мовою»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата 10.12.1024 Підпис_____ ПІБ (студент) Самусь А. Д.